

Τμήμα Δασολογίας,
Επιστημών Ξύλου & Σχεδιασμού

ΠΟΛΥΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗ ΔΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

**Διερεύνηση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης των μαθητών
της Β/θμιας Εκπαίδευσης και των αντιλήψεών τους για τον
οικοτουρισμό**

Μεταπτυχιακός φοιτητής: Παπαστόλος Δημήτριος

Επιβλέπων καθηγητής: Καζόγλου Ιωάννης

Ημερομηνία: Ιούλιος 2022

Περίληψη

Στην παρούσα διατριβή διερευνήθηκαν οι απόψεις των μαθητών της Β/θμιας Εκπαίδευσης δύο επαρχιακών περιοχών του νομού Ηρακλείου Κρήτης στο θέμα της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης. Επίσης διερευνήθηκαν οι αντιλήψεις τους για τον οικότουρισμό.

Λόγω της φύσης του θέματος διεξήχθη ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου, με ερωτήσεις τύπου LIKERT, ερωτήσεις διχοτόμησης, τύπου THURSTONE, χωρίς να υπάρχει κίνδυνος καθοδήγησης προς συγκεκριμένες απαντήσεις. Στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου συμμετείχαν δύο διαφορετικά σχολεία των τάξεων της τρίτης γυμνασίου του νομού Ηρακλείου της Κρήτης. Δόθηκε ερωτηματολόγιο στους μαθητές με την παρουσία του ερευνητή.

Για την στατιστική ανάλυση των δεδομένων της παρούσας διατριβής η αξιολόγηση των απαντήσεων βασίστηκε στο παρακάτω μοντέλο: α. Οι απαντήσεις ταξινομήθηκαν σε πίνακες. β. Οι απαντήσεις επεξεργάστηκαν στατιστικά με το πρόγραμμα SPSS. γ. Οι απαντήσεις ομαδοποιήθηκαν. Τα συμπεράσματα που εξήχθησαν διαχωρίστηκαν σε ποσοτικά, τα οποία αφορούν αριθμητικά μετρήσιμες απαντήσεις.

Συγκεκριμένα ενώ αναγνωρίζεται η εκπαιδευτική σημασία να γίνει ένταξη μαθημάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης από τους μαθητές, τελικά υλοποιούνται κάποια προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης τα οποία είτε στερούνται κάποιες διδακτικές ώρες για να πραγματοποιηθούν, είτε γίνονται στο πέρας της σχολικού προγράμματος με αποτέλεσμα να είναι κουρασμένοι και να μην δίνουν την ανάλογη προσοχή.

Τέλος παρατηρήθηκε ότι λόγω της διαμονής τους σε επαρχιακή περιοχή, αν και βρίσκονται καθημερινά κοντά στο περιβάλλον, εμφανίζονται λιγότερο ευαισθητοποιημένα, από ότι θα έπρεπε. Το μορφωτικό, οικονομικό και εργασιακό

περιβάλλον δεν επιτρέπει στους μαθητές να λάβουν επαρκείς πληροφορίες και γνώσεις για να έχουν την ανάλογη περιβαλλοντική συνείδηση. Με τον μεγάλο όγκο μαθησιακών υποχρεώσεων αυτό έρχεται να βάλει τέλος και το εκπαιδευτικό περιβάλλον.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των μαθητών ύστερα από συνέντευξη που έγινε μαζί τους, η πλειοψηφία αυτών προτιμά στο σχολείο ως μάθημα την περιβαλλοντική εκπαίδευση με σκοπό να μεταδοθεί περιβαλλοντική ευαισθησία προσφέροντας γνώσεις για το περιβάλλον.

Abstract

In this thesis, the opinions of secondary school students of two provincial areas of the Heraklion prefecture of Crete were investigated on the topic of environmental awareness. Their perceptions of ecotourism were also explored.

Due to the nature of the subject, a closed-ended questionnaire was conducted, with LIKERT-type questions, bifurcation questions, THURSTONE-type, without any risk of leading to specific answers. The questionnaire was completed by two different schools of the third grade high school of Heraklion prefecture of Crete.

The questionnaire was given to the students in the presence of the researcher.

For the statistical analysis of the data of this thesis, the evaluation of the answers was based on the following model: a. The answers were arranged in tables. b. The answers were processed statistically with the SPSS program. c. Responses were grouped.

The conclusions drawn were separated into quantitative ones, which concern numerically measurable answers.

Specifically, while the educational importance of including environmental education courses is recognized by the students, some environmental education programs are finally implemented which either lack some teaching hours to be carried out, or are done at the end of the school program, as a result the students are tired and do not give the corresponding attention.

Finally, it was observed that due to their residence in a rural area, although they are close to the environment every day, they appear less aware than they should be. The educational, economic and working environment does not allow students to receive sufficient information and knowledge to have the corresponding environmental consciousness. With the large amount of learning obligations this comes to an end for the environmental education.

According to the responses of the students, after with an interview with them, the majority of them prefer environmental education as a subject at school in order to transmit environmental sensitivity by offering knowledge about the environment.

Πρόλογος - Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές του τμήματος Δασολογίας, Επιστημών Ξύλου και Σχεδιασμού, και ιδιαίτερα τον κύριο Ιωάννη Καζόγλου για την πολύτιμη βοήθειά του για την διεκπεραίωση του ερευνητικού μέρους της εργασίας, τον κύριο Μάριο Τρίγκα για την βοήθεια του στην στατιστική επεξεργασία των δεδομένων και τον κύριο Γεώργιο Ασπρίδη για τη συμβολή του στο θεωρητικό μέρος της έρευνας και τον κύριο Δημήτρη Σαμαρά. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω τους υπέροχους μαθητές μου στα γυμνάσια Τυμπακίου και Βενεράτου, για την συμμετοχή τους στην έρευνα.

Εισαγωγή

Από την προϊστορική εποχή, οι άνθρωποι χρησιμοποιούσαν τον φυσικό κόσμο ως πηγή πραγματολογικής γνώσης, παρατήρησης και φιλοσοφικής σκέψης. Αξίες εμπνευσμένες από τη φύση, όπως το μέτρο, η αρμονία και η τάξη, βρίσκονται όχι μόνο στα φιλοσοφικά έργα του Αριστοτέλη και του Επίκουρου, αλλά και στους μύθους της θεογονίας και της κοσμογονίας (Μάνδουλα κ.ά. 2010). Αυτά τα θέματα ενσωματώνονται όλο και περισσότερο σε σύγχρονες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις, όπως η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση για την Αγωγή Υπαίθρου (Κουθούρης 2009). Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση εντάσσεται στο πρόγραμμα σπουδών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σύμφωνα με τον Ν. 1892/1990 και τις εφαρμοστικές του Εγκυκλίου. Σύμφωνα με την Υπουργική Απόφαση 21072β/Γ2 (ΦΕΚ 304/Β/13-3-2033) *«Στόχος της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης είναι να διδάξει στους μαθητές τη σχέση μεταξύ των ανθρώπων και του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος, να αυξήσει την ευαισθητοποίηση για συναφή ζητήματα και να παρακινήσει τους μαθητές να συμμετάσχουν σε συγκεκριμένα προγράμματα που συμβάλλουν στην ευρύτερη προσπάθεια επίλυσής τους. Σε ατομικό και ομαδικό, κοινωνικό επίπεδο, η εκπαιδευτική δραστηριότητα έχει ως αποτέλεσμα τη σαφήνεια των εννοιών, την αναγνώριση, την ανάπτυξη/ανατροφή των ψυχοκινητικών δεξιοτήτων και στάσεων που απαιτούνται για τη λήψη αποφάσεων και την οικοδόμηση κώδικα συμπεριφοράς γύρω από προβλήματα ποιότητας του περιβάλλοντος»*. Επίσης, σύμφωνα με τους Μιχαηλίδη κ.ά. (2000), *«Οι βραχυπρόθεσμες δραστηριότητες περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης αποτελούν κρίσιμο συστατικό των εκπαιδευτικών διαδικασιών γιατί συμπληρώνουν το φάσμα των στόχων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ταυτόχρονα ενισχύουν όλες τις σχολικές*

δραστηριότητες καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς». Η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση αναφέρεται στην ανησυχία του ευρύτερου κοινού για περιβαλλοντικά προβλήματα, την ανάπτυξη της «πράσινης» κατανάλωσης, τη διάδοση οικολογικών αρχών και τη διαχείριση περιβαλλοντικών θεμάτων (Strong, 1998). Ανακαλύφθηκε ότι το περιβαλλοντικό ενδιαφέρον και η δημιουργία θετικών στάσεων για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, η ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων όπως η συνεργασία και η υπευθυνότητα, καθώς και η καλλιέργεια των αξιών ζωής συμβάλλουν στην ανάπτυξη της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (Farmer, et al. 2007, Φουσέκης & Κουθούρης, 2009). Μέρος αυτής πραγματοποιείται με την άσκηση, ως κινητική δραστηριότητα που συχνά διεξάγεται σε ανοιχτό περιβάλλον. Είναι πολύ γνωστό πειραματικά ότι η ενασχόληση παιδιών και μαθητών στον οικοτουρισμό μέσω ενεργών δραστηριοτήτων αναψυχής που σχετίζονται με το φυσικό περιβάλλον ωφελεί την κινητική, συναισθηματική και ψυχολογική τους ευεξία. Οι υπαίθριες δραστηριότητες αναψυχής περιγράφονται ως εκείνες που λαμβάνουν χώρα έξω από κτίρια και συνεπάγονται επαφή μεταξύ των ατόμων και του περιβάλλοντος. Ο συνδυασμός περιβάλλοντος και ανθρώπου είναι που δίνει σε αυτές τις δραστηριότητες το πρωταρχικό τους χαρακτηριστικό, την «πρόκληση» (Miles and Priest, 1990). Ωστόσο, η σύγχρονη ζωή και η αστικοποίηση απομακρύνουν συνεχώς τα παιδιά από το φυσικό περιβάλλον, αντικαθιστώντας την επαφή με το περιβάλλον με μη κινητικά και καθιστικά χόμπι, όπως η περιήγηση στο διαδίκτυο και η παρακολούθηση τηλεόρασης (Κουθούρης 2009). Η έκθεση των παιδιών σε βιντεοπαιχνίδια, διαδίκτυο και άλλη σύγχρονη οπτική τεχνολογία κρατά τα παιδιά στο σπίτι και οι γονείς συχνά χρησιμοποιούν αυτές τις συσκευές για να διατηρήσουν μια «ασφαλή» ατμόσφαιρα για τα παιδιά τους (Kimbell, Schuhmann, & Brown, 2009). Ως αποτέλεσμα αυτών των αλλαγών, τα παιδιά βιώνουν ελάχιστη σωματική άσκηση,

έχουν κακές επικοινωνιακές δεξιότητες και έχουν σχεδόν ελάχιστη κατανόηση των σημερινών περιβαλλοντικών ανησυχιών. Σύμφωνα με έρευνες, τα παιδιά, ιδιαίτερα εκείνα που ζουν σε μητροπολιτικές περιοχές, κινδυνεύουν να αποκτήσουν αρνητικές στάσεις και συναισθήματα για το περιβάλλον, καθώς και έλλειψη σεβασμού και εκτίμησης γι' αυτό, ως αποτέλεσμα του χαμηλού επιπέδου σύνδεσής τους με το περιβάλλον (Kimbell, Schuhmann, & Brown, 2009; Wilson, 1996).

Σκοπός

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνηθεί η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των μαθητών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε δύο μέρη της Περιφερειακής Ενότητας Ηρακλείου. Υπάρχει ή όχι, σε τι ποσοστό και τι συντελεί σε αυτό; Ταυτόχρονα γίνεται μια προσπάθεια καταγραφής της γνώμης των μαθητών για την αντίληψη τους για τον οικοτουρισμό, λόγω της μεγάλης τουριστικής κίνησης που έχει η Κρήτη. Η Κρήτη δεχόταν έως και 5,5 εκατομμύρια τουρίστες με τις τελευταίες εκτιμήσεις που έγιναν το 2017 και 2021, αλλά αυτός ο αριθμός μειώθηκε κατά πολύ τα δύο τελευταία χρόνια στην προσπάθεια αντιμετώπισης της διασποράς του κορωνοϊού.

Εκτός όμως από τον μαζικό τουρισμό, η Κρήτη έχει και εξίσου πολλούς οικοτουρίστες, οι οποίοι έρχονται σε επαφή με τον παραδοσιακό τρόπο ζωής των κατοίκων των χωριών συμμετέχοντας σε αγροτικές ή κτηνοτροφικές εργασίες. Η διαμονή σε παραδοσιακούς οικισμούς με αρχιτεκτονική που συνδυάζει την πέτρα με το ξύλο αλλά και η κρητική φιλοξενία δίνει μια χαλαρωτική διάσταση σε αυτήν την εναλλακτική τουριστική επιλογή.

Εδώ συνδέουμε τις ερωτήσεις της δεύτερης ομάδας οι οποίες έχουν να κάνουν με τον οικοτουρισμό. Αφού ο οικοτουρισμός από μόνος του έχει ως σκοπό την επίτευξη των στόχων της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, και αυτό αποτέλεσε αφορμή για την εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας σε συνδυασμό με την ιδιότητα μου ως καθηγητής στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη	3
Πρόλογος - Ευχαριστίες.....	7
Εισαγωγή	8
Σκοπός.....	11
1. Βιβλιογραφική Ανασκόπηση Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης και Οικοτουρισμού.....	13
1.1 Οικοτουρισμός	13
1.2 Περιβαλλοντική Ευαισθητοποίηση στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	14
2. Μεθοδολογία και περιοχή έρευνας	20
3.Αποτελέσματα και συζήτηση.....	22
A. Ερωτήσεις για την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των μαθητών	22
B. Ερωτήσεις για τις γνώσεις και αντιλήψεις των μαθητών για τον Οικοτουρισμό ..	44
4.Συμπεράσματα	62
5.Προτάσεις	65
Βιβλιογραφία	66
6. Παράρτημα.....	72

1. Βιβλιογραφική Ανασκόπηση Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης και Οικοτουρισμού

1.1 Οικοτουρισμός

Ο οικοτουρισμός είναι ένα είδος τουρισμού που τηρεί τις αρχές του αειφόρου τουρισμού. Είναι λογικό να συνδέσουμε τις έννοιες του αειφόρου τουρισμού με αυτές του οικοτουρισμού, καθώς ο δεύτερος στοχεύει στα ακόλουθα στοιχεία:

- Διατήρηση μιας στενής σχέσης με τον φυσικό κόσμο
- Σαφές ενδιαφέρον για την πολιτιστική ιστορία της εκάστοτε περιοχής
- Ενσωμάτωση της έννοιας της φιλικής προς το περιβάλλον συμπεριφοράς
- Θετικό αντίκτυπο στην ευημερία της κοινότητας
- Σημαντική πηγή πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης τόσο για τους τουρίστες όσο και για τους τοπικούς παράγοντες (Jacobson & Robles 1992, Russell 1994).

Ως αποτέλεσμα, ο οικοτουρισμός συνεπάγεται υψηλό επίπεδο περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης.

1.2 Περιβαλλοντική Ευαισθητοποίηση στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Σύμφωνα με τους Ζαφειρούδη και Χατζηγεωργιάδη (2008) «*Το περιβαλλοντικό ενδιαφέρον ορίστηκε ως η εκτίμηση μιας στάσης απέναντι σε ένα συμβάν, είτε τη συμπεριφορά του ίδιου του ατόμου είτε τη συμπεριφορά άλλων που έχει επίδραση στο περιβάλλον*». Σύμφωνα με τον ορισμό της Υπεύθυνης Περιβαλλοντικής Συμπεριφοράς, η τελευταία περιλαμβάνει όλες τις τεκμηριωμένες ενέργειες που στοχεύουν στην επίλυση περιβαλλοντικών ζητημάτων (Marcinkowski 1998) μια δραστηριότητα που μπορεί να συμβεί ως συνέπεια της περιβαλλοντικής στάσης ενός ατόμου (McDonough, 1999).

Πολυάριθμες μελέτες έχουν διερευνήσει τα στοιχεία που σχετίζονται με την οικολογικά υπεύθυνη συμπεριφορά (το φύλο, η ηλικία, η τοποθεσία κατοικίας, η εκπαίδευση κ.λπ.) και τις σχέσεις μεταξύ τους (Ζαφειρούδη & Χατζηγεωργιάδης, Ewert & Baker, 2001, 2013, Klineberg, McKeever & Rothenbach, 1998, Cordell, Betz & Green, 2002, Bjerke, Thrane & Kleiven, 2006). Οι Bjerke et al. (2006) διαπίστωσαν μια αρνητική συσχέτιση μεταξύ της ηλικίας και των τιμών των απαντήσεων των ερωτηθέντων στο New Environmental Paradigm, μια κλίμακα που προορίζεται να αξιολογήσει τις περιβαλλοντικές απόψεις. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα διαπίστωσε ότι οι νεότεροι ερωτηθέντες είχαν υψηλότερες περιβαλλοντικές αξίες από τους μεγαλύτερους ερωτηθέντες. Οι Cordell και συν. (2002) ανακάλυψαν ότι όσο μεγαλύτεροι ήταν οι ερωτηθέντες, τόσο περισσότερο έτειναν να εξυψώνουν τον άνθρωπο πάνω από τη φύση. Οι Klineberg και συν. (1998) ανακάλυψαν μια συσχέτιση μεταξύ της ηλικίας και του περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος. Πιο συγκεκριμένα, οι νεότερες γενιές εξέφρασαν μεγαλύτερη ανησυχία για

περιβαλλοντικές ανησυχίες και ισχυρότερη δέσμευση για τη διατήρηση του περιβάλλοντος. Όταν πρόκειται για περιβαλλοντικές ιδέες και συμπεριφορά στα παιδιά, η έρευνα συχνά επικεντρώνεται σε ένα συγκεκριμένο στοιχείο αυτής της ομάδας, είτε σε παιδιά δημοτικού είτε σε μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Πράγματι, η έρευνα έχει την τάση να επικεντρώνεται κυρίως στους νέους της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Δικαϊάκος & Σκούλλος, 2012, Connell, Fien, Lee, Sykes & Yencken, 1999, Ζαφειρούδη & Χατζηγεωργιάδης, 2013, Tuncer, Ertepinar, Tekkaya & Sungur, 2005, Sivek, 2002). Οι Hausbeck και συν. (1992) χρησιμοποίησαν ένα ερωτηματολόγιο για τη μέτρηση της περιβαλλοντικής γνώσης, της περιβαλλοντικής συνείδησης και του περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος σε μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τα ευρήματα έδειξαν ότι οι μαθητές είχαν χαμηλό επίπεδο περιβαλλοντικών γνώσεων, αλλά υψηλό επίπεδο περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος και ευαισθητοποίησης. Πράγματι, το 56% των παιδιών εξέφρασε την επιθυμία για επιπλέον περιβαλλοντική διδασκαλία στο σχολείο. Σύμφωνα με τους Leeming, Porter, Dwyer, Cobem και Oliver (1997), καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους η ενασχόληση των παιδιών με περιβαλλοντικές δραστηριότητες είχε ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη φιλικών προς το περιβάλλον συμπεριφορών, αλλά δεν είχε καμία επίδραση στην κατανόησή τους για τις περιβαλλοντικές ανησυχίες. Η Ντούβλη (1997) ανακάλυψε σε μια έρευνα σε μαθητές της Α' Λυκείου ότι, αν και συχνά λείπει η περιβαλλοντική κατανόηση, οι μαθητές είχαν καλή στάση απέναντι στο περιβάλλον. Οι Ballantyne και Packer (2002) ερεύνησαν τις στάσεις των παιδιών απέναντι στη μάθηση στην ύπαιθρο και τις αλλαγές στις στάσεις και τις πράξεις τους ως συνέπεια της εμπλοκής τους σε τέτοια προγράμματα. Τα στοιχεία έδειξαν ότι οι νέοι από τα τρία δημοτικά σχολεία μιας επαρχιακής/αστικής περιοχής στο Νοτιοανατολικό Κουίνσλαντ της Αυστραλίας ήταν πιο αφοσιωμένοι στις υπαίθριες

δραστηριότητές τους από τους μαθητές του Γυμνασίου και του Λυκείου. Οι Νείλα και Κώτης (2007) συμπεραίνουν από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας ότι υπάρχει αναντιστοιχία μεταξύ της οικολογικής γνώσης και των περιβαλλοντικών στάσεων και ενεργειών τριών κατηγοριών Ελλήνων μαθητών. Ενώ οι μαθητές δημοτικού, γυμνασίου και λυκείου παρακινούνται να αναλάβουν δράση για τη βελτίωση του περιβάλλοντος, δεν μπορούν να αλλάξουν τις καθημερινές τους δραστηριότητες. Παρόμοια ευρήματα παρατηρήθηκαν σε μια έρευνα του 1999 από τους Connell και συν. (1999), οι οποίοι εξέτασαν τις στάσεις μαθητών ηλικίας 16-17 ετών στην Αυστραλία και ανακάλυψαν έντονο ενδιαφέρον για το περιβάλλον μεταξύ των νέων, αλλά ελάχιστη έως καθόλου κινητοποίηση για δράση. Οι Δικαίικος και Σκούλλος (2012) ανακάλυψαν ότι μαθητές γυμνασίου που συμμετείχαν σε Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης επέδειξαν στατιστικά σημαντική ενίσχυση της θετικής τους στάσης απέναντι στον αειφόρο προσανατολισμό του περιβάλλοντος, καθώς και βελτίωση της περιγραφόμενης συμπεριφοράς τους. Σύμφωνα με τους Μιχαηλίδη, Κιμιώνη & Χαραλαμπίδου (2000), «*οι βραχυπρόθεσμες δραστηριότητες περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης αποτελούν αναπόσπαστο στοιχείο των εκπαιδευτικών διαδικασιών, συμπληρώνοντας το φάσμα των στόχων της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και ενισχύοντας τις σχολικές δραστηριότητες καθ' όλη τη διάρκεια του έτους*». Σε αυτήν την έρευνα, η συχνότητα συμμετοχής των μαθητών/τριών σε τέτοιου είδους δραστηριότητες βρέθηκε να είναι κάπως χαμηλότερη (55,2%) στα Γυμνάσια και πολύ χαμηλότερη στα Λύκεια (20,0%). Έτσι, η εμπλοκή σε πρόγραμμα για την περιβαλλοντική εκπαίδευση έχει την τάση να ενισχύει τις απόψεις των παιδιών ενώ αφήνει ουσιαστικά ανεπηρέαστες τις γνώσεις τους. Επιπλέον, αρκετές μελέτες έχουν δείξει ότι οι νεότερες ηλικίες σχετίζονται θετικά με πιο περιβαλλοντικά συνειδητοποιημένες συμπεριφορές και ευαισθησία για

το περιβάλλον. Ωστόσο, υπάρχει έλλειψη έρευνας σχετικά με τις συναισθηματικές και γνωστικές αντιδράσεις των παιδιών σε περιβαλλοντικά ζητήματα των σχολείων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Γυμνάσιο και Λύκειο).

Πολυάριθμες μελέτες έχουν δείξει τη σημασία της πρώιμης αλληλεπίδρασης με τη φύση και της ενασχόλησης με τον φυσικό χώρο και τις αγροτικές δραστηριότητες. Η Bogeholz (2006) τονίζει τη σημασία της εμπειρίας ενός ατόμου στη φύση για τις γνώσεις του, καθώς και για τις στάσεις και τις ενέργειές του απέναντί της. Ο Wilson (1996) τονίζει τη σημασία των εμπειριών της πρώιμης παιδικής ηλικίας στη φύση για τη διαμόρφωση των συναισθημάτων ενός ατόμου όσον αφορά την εκτίμηση και την αγάπη του για το περιβάλλον, τονίζοντας ότι οι καλές αλληλεπιδράσεις του παιδιού με τον φυσικό κόσμο είναι κρίσιμες για την υγιή ανάπτυξή του. Τα αποτελέσματά τους επιβεβαιώνουν προηγούμενες σχετικές μελέτες που δείχνουν ότι οι πρώιμες υπαίθριες εμπειρίες έχουν επίδραση στην αντίληψη του ατόμου για τον κόσμο. Οι στάσεις των ανθρώπων διαμορφώθηκαν από τη συμμετοχή τους σε φιλικές προς το περιβάλλον υπαίθριες δραστηριότητες ως παιδιά, τη συμμετοχή τους σε καταναλωτικές υπαίθριες δραστηριότητες ως παιδιά, αλλά και την έκθεσή τους σε κάλυψη περιβαλλοντικών γεγονότων από τα μέσα ενημέρωσης και την προσωπική τους εμπειρία με δυσάρεστα περιβαλλοντικά φαινόμενα (περιβαλλοντική ή μη περιβαλλοντική συμπεριφορά). Οι περιβαλλοντικές δραστηριότητες, σύμφωνα με τους Havlick et. al. (2005), επιτρέπουν στους ανθρώπους να επιβεβαιώσουν και να επεκτείνουν τις πεποιθήσεις τους μέσω της άμεσης παρατήρησης. Μια εκδρομή πεδίου, για παράδειγμα, επιτρέπει στους συμμετέχοντες να δουν τη φύση ενώ παράλληλα συζητούν πρακτικές διαχείρισης. Οι Dunlap et. al (1975) καθιέρωσαν την πρώτη σχέση μεταξύ των υπαίθριων δραστηριοτήτων και της περιβαλλοντικής δράσης. Οι ερευνητές ανακάλυψαν ότι όσοι

ασχολούνταν με φιλικές προς το περιβάλλον δραστηριότητες, όπως η πεζοπορία και το κάμπινγκ, είχαν υψηλότερο επίπεδο περιβαλλοντικής ανησυχίας από εκείνους που ασχολούνταν με υπαίθριες δραστηριότητες προσανατολισμένες στην κατανάλωση, όπως το κυνήγι και το ψάρεμα. Η συμμετοχή σε προγράμματα που περιλαμβάνουν υπαίθριες δραστηριότητες, σύμφωνα με τον Jackson (1987), βελτιώνει την επίγνωση των συμμετεχόντων για την περιβαλλοντική διαχείριση. Η συμμετοχή σε υπαίθριες ψυχαγωγικές δραστηριότητες, σύμφωνα με τους Teisl και O'Brien (2003), συνδέεται με υπεύθυνες/θετικές περιβαλλοντικές συμπεριφορές και δράσεις. Τα ευρήματά τους υποστήριξαν την υπόθεση της μελέτης, αποδεικνύοντας ότι η συμμετοχή σε υπαίθριες ψυχαγωγικές δραστηριότητες συνδέθηκε με περιβαλλοντικό ενδιαφέρον και οικολογικά υπεύθυνη συμπεριφορά, με τον βαθμό συσχέτισης να ποικίλλει ανάλογα με τη δραστηριότητα. Οι ερευνητές, ωστόσο, δεν αξιολόγησαν τη συχνότητα με την οποία αναλαμβάνονταν τέτοιες δραστηριότητες, κάτι που συμφωνούν ότι μπορεί να έχει σημαντική επίδραση στα συμπεράσματα της μελέτης. Χρησιμοποιώντας την κλίμακα New Environmental Paradigm, οι Peterson et. al. (2008) ανακάλυψαν μια θετική σχέση μεταξύ οικολογικά προσανατολισμένων απόψεων και φιλικών προς το περιβάλλον δράσεων, και μια αρνητική σχέση μεταξύ περιβαλλοντικά προσανατολισμένων πεποιθήσεων και μη φιλικών προς το περιβάλλον συμπεριφορών. Η κανονικότητα με την οποία οι άνθρωποι συμμετέχουν σε συγκεκριμένες δραστηριότητες έχει ουσιαστικό αντίκτυπο στον βαθμό περιβαλλοντικού ενδιαφέροντός τους, σύμφωνα με την ίδια έρευνα. Οι Bogner et. al. (2004) μελέτησαν τα αποτελέσματα ενός προγράμματος παρέμβασης διάρκειας μίας εβδομάδας που περιελάμβανε υπαίθριες δραστηριότητες στη γνωστική και συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών ως απάντηση στο περιβάλλον τους σε μια ομάδα μαθητών από την πέμπτη έως την έβδομη τάξη (μέση ηλικία = 12 έτη). Τα ευρήματα αποκάλυψαν ότι η

συμμετοχή στο πρόγραμμα είχε ουσιαστικό αντίκτυπο στις πρακτικές γνώσεις των παιδιών, επικυρώνοντας την υπόθεση της μελέτης ότι ένα δομημένο πρόγραμμα που ενσωματώνει υπαίθριες δραστηριότητες ενθαρρύνει το περιβαλλοντικό ενδιαφέρον των παιδιών. Τα θετικά αποτελέσματα ενός προγράμματος παρέμβασης μιας εβδομάδας που δίνει έμφαση στην περιβαλλοντικά υπεύθυνη συμπεριφορά διατηρήθηκαν μετά από ένα μήνα συμμετοχής στο πρόγραμμα και τα ευρήματα της μελέτης ήταν ελπιδοφόρα για τα θετικά αποτελέσματα που μπορεί να έχει ένα πρόγραμμα παρέμβασης μιας εβδομάδας που δίνει έμφαση στην περιβαλλοντικά υπεύθυνη συμπεριφορά. Οι Ζαφειρούδη και συν. (2013) πραγματοποίησαν επίσης ένα πρόγραμμα παρέμβασης που αποτελείται από υπαίθριες δραστηριότητες για την αξιολόγηση ατομικής και ομαδικής περιβαλλοντικής δραστηριότητας. Πιο συγκεκριμένα, στη μελέτη συμμετείχαν 262 νέοι ηλικίας 13-17 ετών που παρακολούθησαν μια καλοκαιρινή κατασκήνωση. Τα παιδιά που έκαναν τακτική σωματική άσκηση σε εξωτερικούς χώρους ξεπέρασαν τα παιδιά που δεν έκαναν τακτική υπαίθρια σωματική δραστηριότητα τόσο σε ομαδική όσο και σε ατομική περιβαλλοντική δράση, σύμφωνα με την έρευνα. Η παρουσία και οι δραστηριότητες των ατόμων στο περιβάλλον τους εφιστούν την προσοχή στη φυσική πτυχή του περιβάλλοντός τους και μπορεί να κεντρίσουν το ενδιαφέρον τους για αυτό. Η υπάρχουσα έρευνα δείχνει ότι οι δραστηριότητες υπαίθριας κινητικότητας μπορούν να βελτιώσουν την πρώιμη περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, η οποία είναι ένα ζωτικό πρώτο βήμα προς την κατανόηση των περιβαλλοντικών συστημάτων και τη λήψη μέτρων για την προστασία τους, όπως απεικονίζεται παραπάνω. Σε αυτή την έρευνα, οι πεποιθήσεις των μαθητών/τριών θα χρησιμεύσουν ως κύριοι δείκτες για το πώς μπορεί να επηρεαστεί η στάση και η μετέπειτα συμπεριφορά τους απέναντι στο περιβάλλον.

2. Μεθοδολογία και περιοχή έρευνας

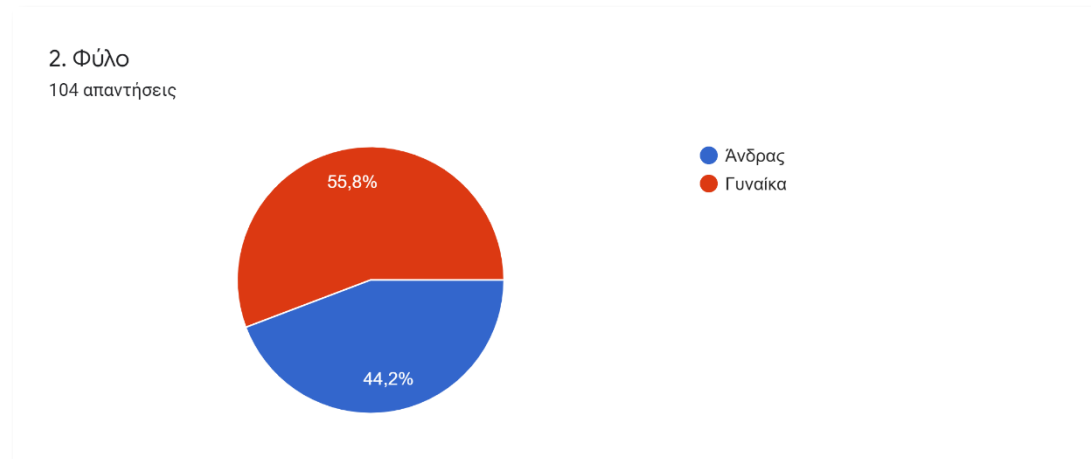
Για την υλοποίηση της παρούσας έρευνας επιλέχθηκε να δοθεί στους μαθητές ένα ερωτηματολόγιο (Παράρτημα Ι) κλειστού τύπου πολλαπλών επιλογών (με λίγες ερωτήσεις χωρίς πολλαπλή επιλογή όπου οι μαθητές κλήθηκαν να δώσουν σύντομη απάντηση), το οποίο ήταν σχετικό εύκολο να συμπληρώσουν, σε σχέση με κάποιο ερωτηματολόγιο ανοιχτού τύπου, για το οποίο θα έπρεπε να επιστρατεύσουν τη σκέψη, τις γνώσεις και την κριτική τους, κάτι που δεν θα ήταν εφικτό να πραγματοποιηθεί μέσα σε μία διδακτική ώρα.

Πριν τη διάθεση των ερωτηματολογίων στου μαθητές της Γ' γυμνασίου, έγιναν κάποιες δοκιμές σε μεμονωμένους μαθητές της Α' και Β' γυμνασίου, προκειμένου να γίνουν οι απαραίτητες διορθώσεις, αλλά και να διαπιστωθεί κατά πόσο είναι αντιληπτές οι ερωτήσεις από τους μαθητές. Διαπιστώθηκε λοιπόν ότι μόνο οι μαθητές της Γ' γυμνασίου μπορούσαν να ανταπεξέλθουν πλήρως και να κατανοήσουν σωστά τις ερωτήσεις. Τα ερωτηματολόγια δόθηκαν στους μαθητές μέσα στο χώρο του σχολείου με την παρουσία του ερευνητή.

Η έρευνα υλοποιήθηκε σε δύο σχολεία του Νομού Ηρακλείου Κρήτης. Συγκεκριμένα, σε δύο Γυμνάσια της αγροτικής περιοχής, του Ημερησίου Γυμνασίου Τυμπακίου και Βενεράτου, από τα οποία το πρώτο φιλοξενεί και τουρίστες το καλοκαίρι λόγω της παραθαλάσσιας έκθεσής του, ενώ το δεύτερο όχι. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε τις πρώτες πέντε ημέρες του Απριλίου του έτους 2022, εποχή κατά την οποία είχαν αρχίσει να χαλαρώνουν τα αυστηρά μέτρα πρόληψης για τον περιορισμό της εξάπλωσης του κορωνοϊού .

Το ερωτηματολόγιο δόθηκε συνολικά σε 104 μαθητές της τρίτης Γυμνασίου εκ των

οποίων τα 58 ήταν κορίτσια και τα 46 ήταν αγόρια (Εικόνα 1 – Φύλο). Όλη η διαδικασία διήρκεσε 45 λεπτά, δηλαδή μία σχολική ώρα. Ο ερευνητής ήταν παρών στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου χωρίς όμως να επηρεάζει τις απαντήσεις των μαθητών.

Εικόνα 1 - Φύλο

Μετά τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων έγινε συνέντευξη με τους μαθητές για κάθε ερώτηση ξεχωριστά και συζητήθηκαν οι απαντήσεις που δόθηκαν.

Η εργασία βασιζόταν σε ποσοτική έρευνα και χρησιμοποιήθηκε το λογισμικό SPSS.

3.Αποτελέσματα και συζήτηση

Α. Ερωτήσεις για την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των μαθητών

Ερώτηση 1^η : Ποιο από τα παρακάτω κοινωνικά προβλήματα εκτιμάτε ως πιο

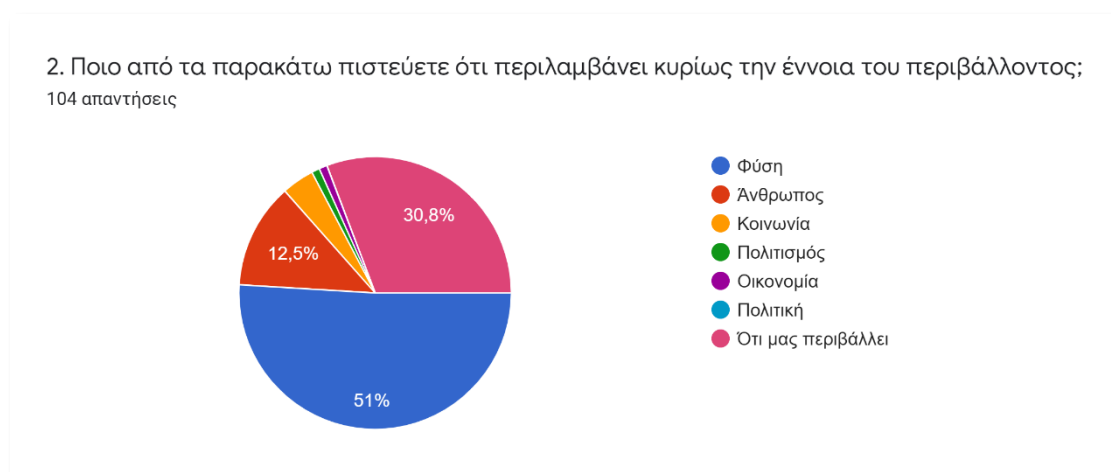
Εικόνα 2

σημαντικό;

Στην παραπάνω ερώτηση οι μαθητές εκτιμούν ότι το περιβαλλοντικό πρόβλημα είναι πιο σημαντικό όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και παγκοσμίως, διότι πιστεύουν πως αν καταστρέψουμε το φυσικό περιβάλλον δεν θα μπορεί να ζήσει κανένας πάνω στον πλανήτη (Εικόνα 2). Επίσης πιστεύουνε ότι οι βιομηχανίες είναι υπεύθυνες περισσότερο για τη μόλυνση του περιβάλλοντος (ερώτηση 3^η) και όταν ρωτήθηκαν για ποιο λόγο, απάντησαν ότι η βιομηχανική ανάπτυξη στην Ελλάδα υστερεί σε σχέση με τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες. Με 35,6%, δεύτερο έρχεται το οικονομικό πρόβλημα για τους μαθητές διότι, εν μέσω της πανδημίας πολλοί από τους γονείς τους έμειναν άνεργοι τουλάχιστον για δύο χρόνια. Όσοι δεν έμειναν άνεργοι διατηρούσαν ξενοδοχεία, τα οποία όμως δεν είχαν την αναμενόμενη κίνηση

λόγω του μειωμένου τουρισμού εξαιτίας της πανδημίας. Τρίτο έρχεται το υγειονομικό πρόβλημα, λόγω της πανδημίας. Από την εκτεταμένη αναφορά από τα ΜΜΕ εκτιμούν ότι είναι σημαντικό γιατί δυσκόλεψε την καθημερινότητα των ανθρώπων σε πολλούς τομείς. Ακολουθεί το προσφυγικό με 8,7%. Όσοι έδωσαν αυτήν την απάντηση είναι μαθητές αλλοδαπής προελεύσεως και θεωρούν ότι το προσφυγικό είναι το σημαντικότερο από όλα τα προβλήματα.

Ερώτηση 2^η : Ποιο από τα παρακάτω πιστεύετε ότι περιλαμβάνει κυρίως την έννοια

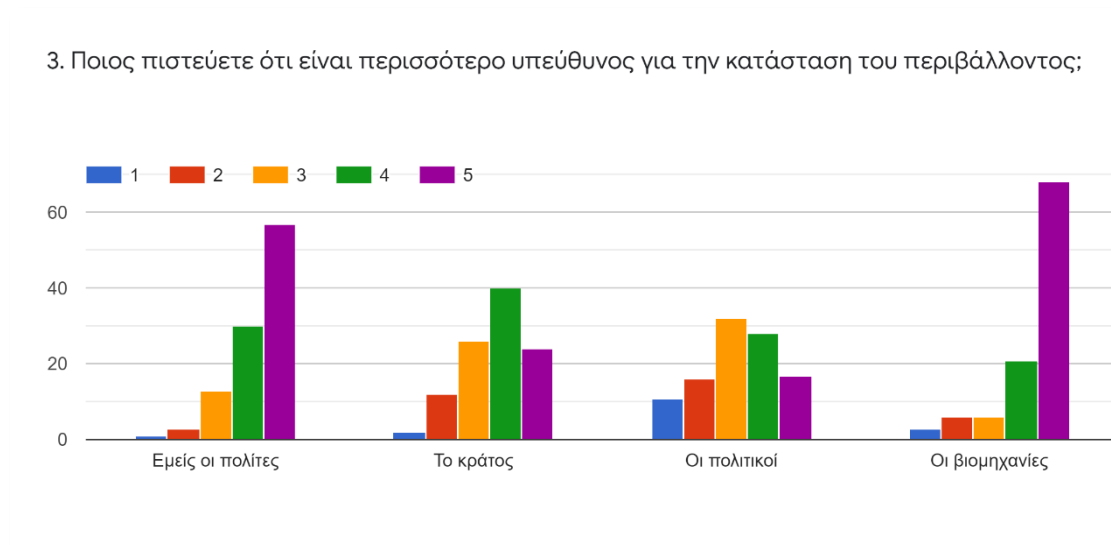
Εικόνα 3

του περιβάλλοντος;

Σε αυτή την ερώτηση το 51% των μαθητών αντιλαμβάνεται την έννοια του περιβάλλοντος ως φύση και το 30,8% ως ότι μας περιβάλλει (Εικόνα 3). Μετά από συζήτηση με τους μαθητές για αυτήν την ερώτηση και τις απαντήσεις που δόθηκαν έγινε αντιληπτό ότι η ερώτηση θα μπορούσε πιθανώς να διαμορφωθεί ως εξής: «Ποιο από τα παρακάτω πιστεύετε ότι περιλαμβάνει κυρίως την έννοια του φυσικού περιβάλλοντος;». Παρόλα αυτά, οι απαντήσεις των μαθητών είναι σωστές διότι ο όρος περιβάλλον αναφέρεται σε οτιδήποτε περιβάλλει κάποιο αντικείμενο, ενώ το

φυσικό περιβάλλον περιλαμβάνει όλους τους οργανισμούς (έμβια ύλη) και την άβια ύλη που βρίσκονται με φυσικό τρόπο στη Γη.

Ερώτηση 3^η : Ποιος πιστεύετε ότι είναι περισσότερο υπεύθυνος για την κατάσταση του περιβάλλοντος; (επιλέξτε τη βαθμολογία σας για κάθε παράγοντα ως εξής:

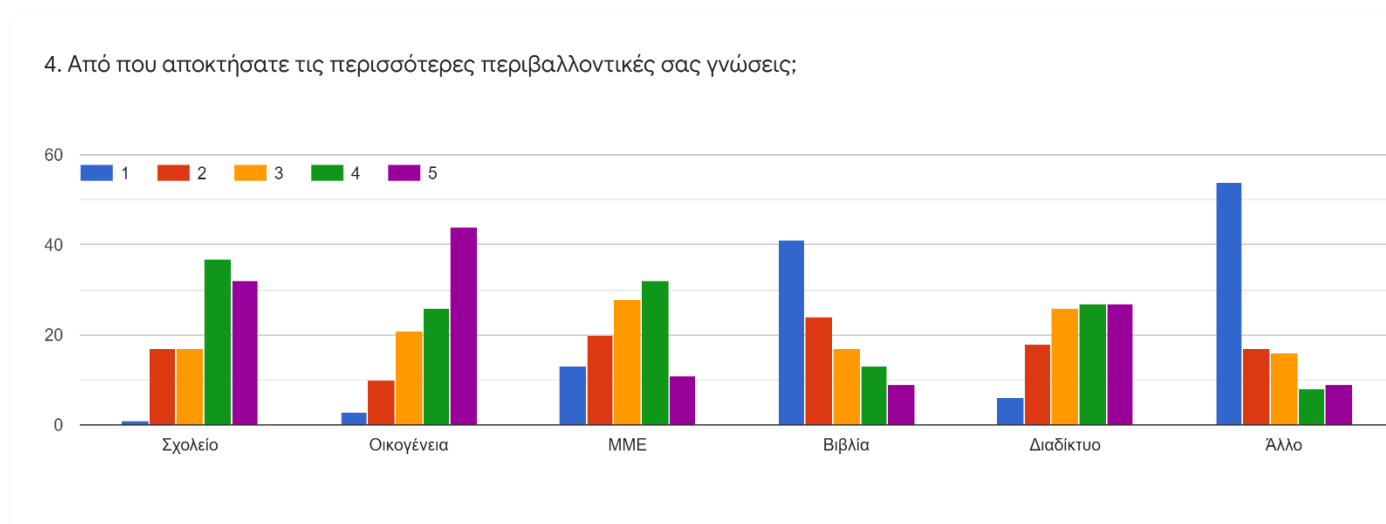
Εικόνα 4

1= Καθόλου, 2= Λίγο, 3= Μέτρια, 4= Αρκετά, 5= Πολύ)

Οι μαθητές πιστεύουν ότι οι βιομηχανίες είναι περισσότερο υπεύθυνες για την κατάσταση του περιβάλλοντος διότι ανέφεραν εμπειρίες που έχουν παρατηρήσει από καπνούς από εργοστάσια που βγαίνουν από τους αεραγωγούς, αλλά πολύ σωστά ανέφεραν επίσης ότι και εμείς οι ίδιοι είμαστε εξίσου υπεύθυνοι. Κατέκριναν επίσης το κράτος και τους πολιτικούς για την αδιαφορία τους ως προς τους ρύπους των μεγάλων βιομηχανιών με την μη καταβολή μεγάλων προστίμων και ελέγχων, με αποτέλεσμα αυτό να συνεχίζεται, χωρίς κάποια ποινή.

Ερώτηση 4^η : Από που αποκτήσατε τις περισσότερες περιβαλλοντικές σας γνώσεις;

(επιλέξτε τη βαθμολογία σας για κάθε παράγοντα ως εξής: 1= Καθόλου, 2= Λίγο, 3= Μέτρια, 4= Αρκετά, 5= Πολύ)

Εικόνα 5

Φαίνεται ότι οι περισσότεροι μαθητές απέκτησαν τις περιβαλλοντικές τους γνώσεις μέσα από την οικογένεια και αυτό ισχύει κυρίως για τους 37 από τους 104 που είναι παιδιά αγροτών και η δουλειά τους λαμβάνει χώρα μέσα στο φυσικό περιβάλλον (Εικόνα 5). Όταν οι μαθητές ρωτήθηκαν προφορικά με ποιον τρόπο απέκτησαν τις περιβαλλοντικές γνώσεις τους, οι περισσότεροι από αυτούς απάντησαν ότι έχουνε μία πρώτη επαφή με το περιβάλλον διότι βοηθάνε τους γονείς τους στις αγροτικές τους εργασίες. Δεύτερο έρχεται το σχολείο από όπου τις περιβαλλοντικές γνώσεις τους τις απέκτησαν μέσα από προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης που πραγματοποιήθηκαν στο χώρο του σχολείου. Αυτές οι ενέργειες γίνονται μία ή δύο φορές μέσα σε μία σχολική χρονιά. Τις γνώσεις τους από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και από το διαδίκτυο τις θεωρούν ελλιπείς και ζητούν περισσότερη ενημέρωση από ειδικούς φορείς.

Για αυτό το λόγο στην ερώτηση 11 για το αν τα σχολεία πρέπει να εφαρμόσουν την

περιβαλλοντική εκπαίδευση, από τους 104 ερωτηθέντες οι 47 απάντησαν συμφωνώ απόλυτα και οι άλλοι 47 απάντησαν συμφωνώ.

Ερώτηση 5^η: Ποιες από τις 3 καθημερινές κινήσεις θα μπορούσατε να κάνετε ώστε να συμβάλλετε στην προστασία του περιβάλλοντος;

(επιλέξτε τη βαθμολογία σας για κάθε παράγοντα ως εξής: 1= Καθόλου, 2= Λίγο, 3= Μέτρια, 4= Αρκετά, 5= Πολύ)

Στην συγκεκριμένη ερώτηση (Ερώτηση 5: Ποιες από τις τρεις καθημερινές κινήσεις θα μπορούσατε να κάνετε για να συμβάλλετε στην προστασία του περιβάλλοντος;) δεν δόθηκαν έτοιμες απαντήσεις προς επιλογή, δηλαδή οι μαθητές απάντησαν μόνοι τους και οι 3 απαντήσεις-κινήσεις προέκυψαν ως εξής:

1. Ανακύκλωση υλικών, 2. Τη χρήση του ποδηλάτου και 3. Την αγορά φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντων. Με τη χρήση του προγράμματος SPSS διασταυρώθηκε το φύλο των μαθητών με την Οι γυναίκες φαίνεται και στους τρεις πίνακες να είναι περισσότερο πρόθυμες να αλλάξουν κάποιες από τις καθημερινές τους συνήθειες προκειμένου να προστατεύσουν το περιβάλλον.

2. Φύλο * 5. Ποιες από τις 3 καθημερινές κινήσεις θα μπορούσατε να κάνετε ώστε να συμβάλλετε στην προστασία του περιβάλλοντος. [Ανακύκλωση Υλικών] Crosstabulation							
Count		5. Ποιες από τις 3 καθημερινές κινήσεις θα μπορούσατε να κάνετε ώστε να συμβάλλετε στην προστασία του περιβάλλοντος. [Ανακύκλωση Υλικών]					
		1	2	3	4	5	Total
2. Φύλο	Ανδρας	1	2	2	12	29	46
	Γυναίκα	0	1	2	12	43	58
Total		1	3	4	24	72	104

Εικόνα 6

Σε ένα μεγάλο ποσοστό φαίνεται ότι αναγνωρίζουν ωφέλιμη την ανακύκλωση των υλικών και τη μείωση του όγκου των απορριμμάτων και από τους άντρες και από τις γυναίκες. Από τους 104 ερωτηθέντες, 29 άντρες και 43 γυναίκες απαντούν πολύ πρόθυμοι να συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος με την ανακύκλωση των υλικών.

2. Φύλο * 5. Ποιες από τις 3 καθημερινές κινήσεις θα μπορούσατε να κάνετε ώστε να συμβάλλετε στην προστασία του περιβάλλοντος. [Χρήση Ποδηλάτου] Crosstabulation							
Count		5. Ποιες από τις 3 καθημερινές κινήσεις θα μπορούσατε να κάνετε ώστε να συμβάλλετε στην προστασία του περιβάλλοντος. [Χρήση Ποδηλάτου]					Total
		1	2	3	4	5	
2. Φύλο	Άνδρας	2	4	10	13	17	46
	Γυναίκα	3	3	12	21	19	58
Total		5	7	22	34	36	104

Εικόνα 7

Παρατηρούμε τις γυναίκες να είναι πρόθυμες να κάνουν χρήση ποδηλάτου για να συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος περισσότερο από τους άνδρες. Σημαντική παρατήρηση αποτελεί ότι οι άντρες στην συγκεκριμένη ηλικία των 15 έως 16 ετών έχουν μία προτίμηση στις μοτοσυκλέτες.

2. Φύλο * 5. Ποιες από τις 3 καθημερινές κινήσεις θα μπορούσατε να κάνετε ώστε να συμβάλλετε στην προστασία του περιβάλλοντος. [Αγορά φιλικών προς το Περιβάλλον Προϊόντων] Crosstabulation

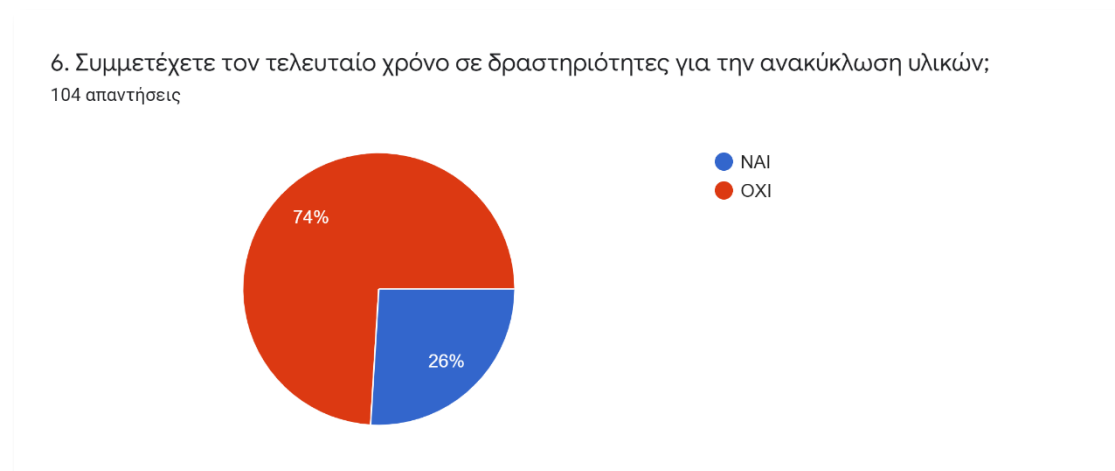
Count

		5. Ποιες από τις 3 καθημερινές κινήσεις θα μπορούσατε να κάνετε ώστε να συμβάλλετε στην προστασία του περιβάλλοντος. [Αγορά φιλικών προς το Περιβάλλον Προϊόντων]					
		1	2	3	4	5	Total
2. Φύλο	Ανδρας	5	6	11	15	9	46
	Γυναίκα	0	1	13	20	24	58
Total		5	7	24	35	33	104

Εικόνα 8

Και σε αυτόν τον πίνακα (εικόνα 8) πάλι βλέπουμε μία θετική στάση απέναντι στην προστασία του περιβάλλοντος με την αγορά φιλικών προϊόντων εφόσον όμως το επιτρέπει η οικονομική τους κατάσταση.

Ερώτηση 6^η : Συμμετέχετε τον τελευταίο χρόνο σε δραστηριότητες για την ανακύκλωση υλικών;

Εικόνα 9

Υπήρξε κατά την διάρκεια της χρονιάς μια περιβαλλοντική δράση. Εθελοντικά όποιος μαθητής/τρια ήθελε να συμμετάσχει στην ανακύκλωση πλαστικών καπακιών από μπουκάλια νερού, υπήρχε ένας συγκεκριμένος κάδος όπου τα συγκεντρωναν. Αυτή η δραστηριότητα έγινε μόνο στο Γυμνάσιο Τυμπακίου, γι' αυτόν τον λόγο βλέπουμε το 74% να έχει απαντήσει αρνητικά στην συμμετοχή (εικόνα 9).

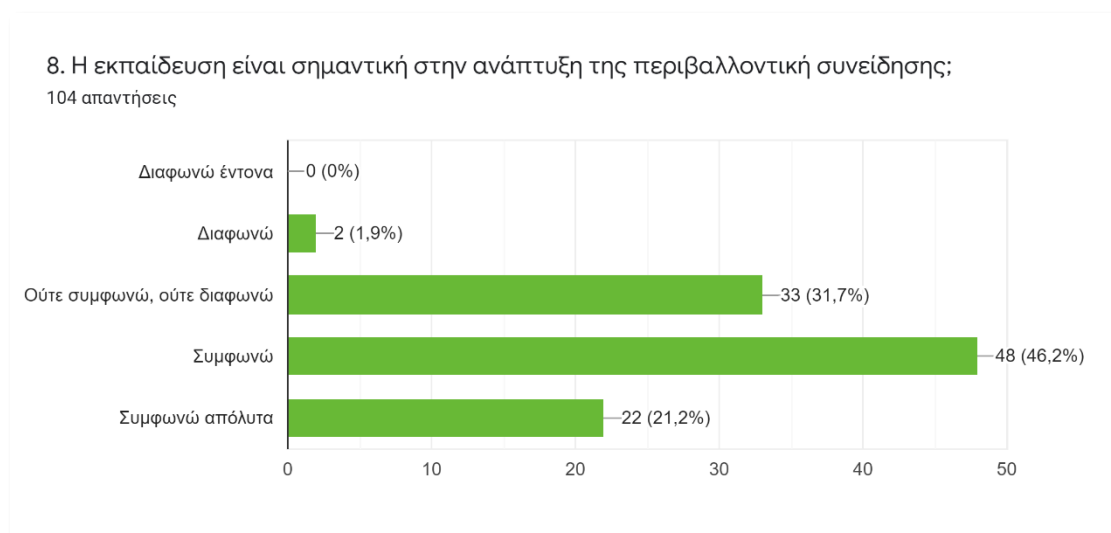
Ερώτηση 7^η : Αν ναι, πού;

7. Αν ναι, πού;				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	74	71,2	71,2	71,2
Στο σπίτι	23	22,1	22,1	93,3
Στο σπίτι, Στο σχολείο	3	2,9	2,9	96,2
Στο σχολείο	4	3,8	3,8	100,0
Total	104	100,0	100,0	

Εικόνα 10

Η έλλειψη περιβαλλοντικών μαθημάτων και προγραμμάτων στο χώρο του σχολείου δείχνει και την αδιαφορία των μαθητών για την ευαισθητοποίηση του περιβάλλοντος. Βλέπουμε στην ερώτηση 6 ότι το 74% των ερωτηθέντων δεν συμμετείχε το τελευταίο χρόνο δραστηριότητα στην ανακύκλωση υλικών σε σχέση με το υπόλοιπο 26%, που συμμετείχε σε σχετική δραστηριότητα που έγινε στο σπίτι και σε ένα μικρό ποσοστό έγινε και στο σπίτι και στο σχολείο. Εδώ βλέπουμε (εικόνα 10) πόσο σημαντικό είναι το μάθημα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης τους μαθητές της δευτεροβάθμιας.

Ερώτηση 8^η : Η εκπαίδευση είναι σημαντική στην ανάπτυξη της περιβαλλοντικής συνείδησης;

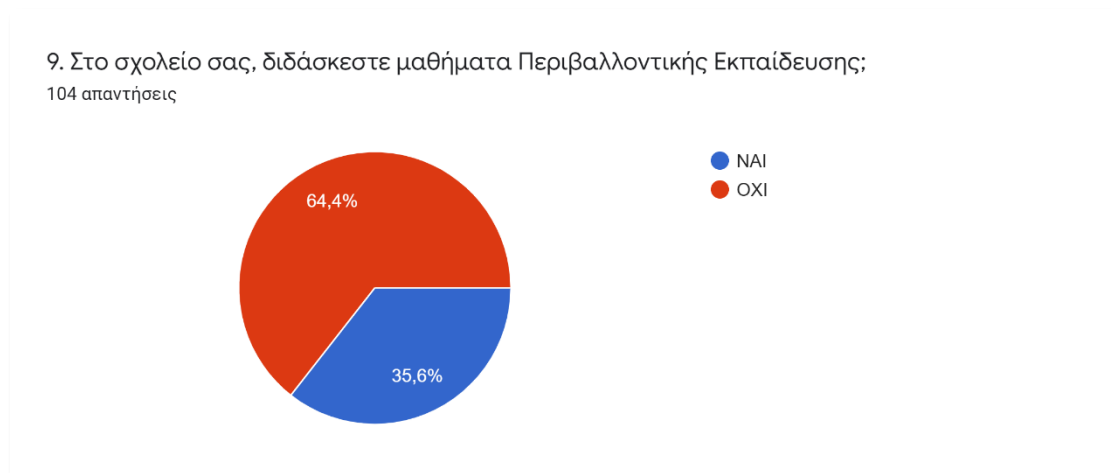

Εικόνα 11

Μετά από συζήτηση με τους μαθητές στην ερώτηση εάν η εκπαίδευση είναι σημαντική στην ανάπτυξη της περιβαλλοντικής συνείδησης, οι μαθητές εκτιμούν ότι μόνο η εκπαίδευση μπορεί να συμβάλλει στην περιβαλλοντική συνείδηση και είναι και ο πιο σημαντικός παράγοντας.

Στον παραπάνω πίνακα (εικόνα 11) βλέπουμε ότι από τους 104 ερωτηθέντες, οι 48 συμφωνούν και οι 22 συμφωνούν απόλυτα με τους υπόλοιπους 33 να κρατάνε μία ουδέτερη στάση για αυτό.

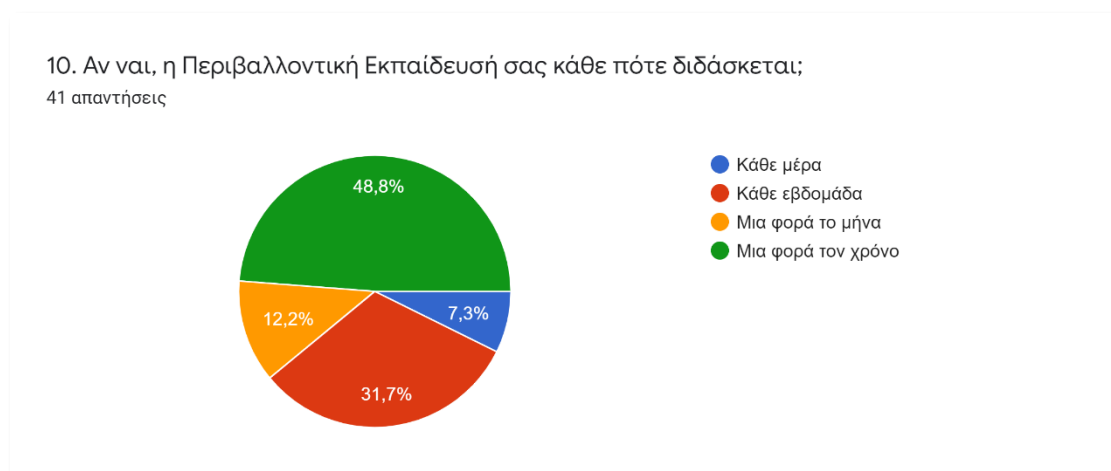
Ερώτηση 9^η : Στο σχολείο σας, διδάσκεστε μαθήματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης;

Εικόνα 12

Στην παραπάνω ερώτηση κανένας από τους μαθητές δεν διδάσκεται μαθήματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Ύστερα από συζήτηση από αυτούς που απάντησαν ναι έχουν ενταχθεί σε προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και όχι σε μαθήματα. Απάντησαν ναι διότι δεν γνωρίζουν ότι αποτελεί πρόγραμμα και όχι μάθημα (εικόνα 12).

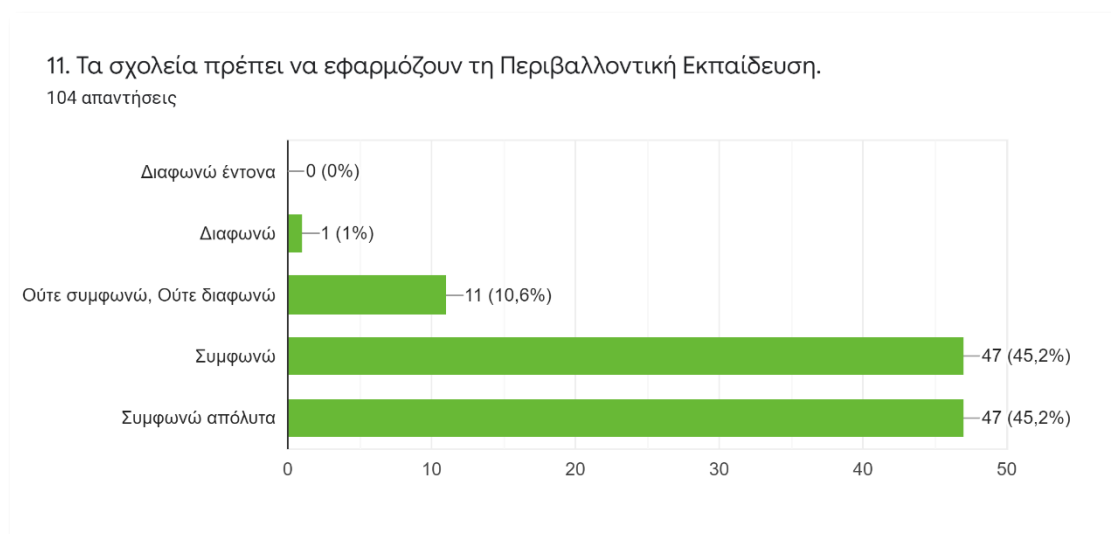
Ερώτηση 10^η: Αν ναι, η Περιβαλλοντική Εκπαίδευσή σας κάθε πότε διδάσκεται;

Εικόνα 13

Υπάρχουν πολλοί παράγοντες που επηρεάζουν για το πότε θα γίνει δραστηριότητες το πρόγραμμα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Αυτοί οι παράγοντες είναι το πρόγραμμα του σχολείου, εάν έχει ολοκληρωθεί η ύλη μαθημάτων και κατά πόσο το επιτρέψουν οι καιρικές συνθήκες. Λόγω του μεγάλου φόρτου μαθημάτων η πλειοψηφία των μαθητών απάντησε ότι λαμβάνει μέρος σε περιβαλλοντικές δραστηριότητες μία φορά το χρόνο.

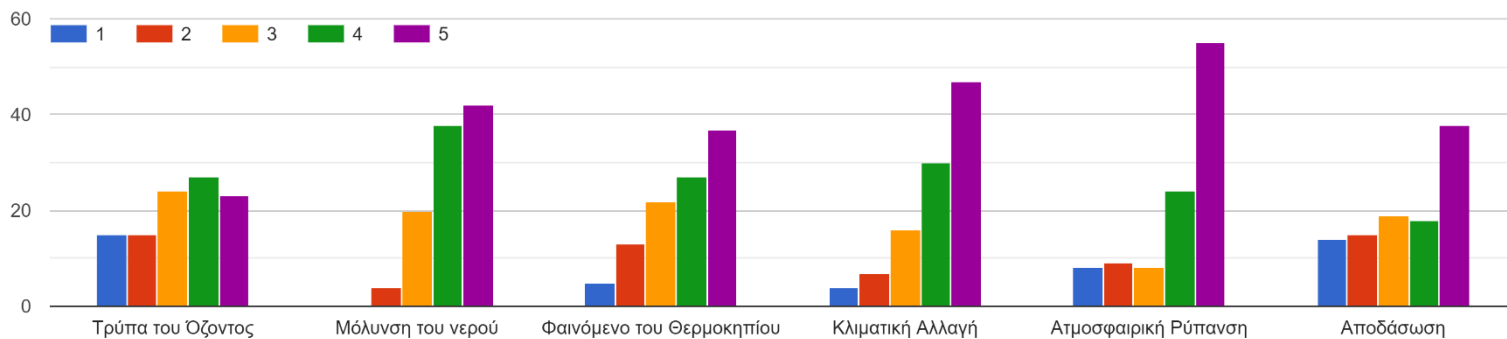
Ερώτηση 11^η : Τα σχολεία πρέπει να εφαρμόζουν τη Περιβαλλοντική Εκπαίδευση;

Εικόνα 14

Στην ερώτηση αν τα σχολεία πρέπει να εφαρμόσουν το μάθημα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, η πλειοψηφία των μαθητών απαντάει ότι συμφωνεί και συμφωνεί απόλυτα. Συζήτηση που έγινε με τους μαθητές η πλειοψηφία των μαθητών είναι διατεθειμένοι να μειώσει κάποια από τα βασικά τους μαθήματα ώστε να προστεθεί το μάθημα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (εικόνα 14).

12. Ακολουθούν ορισμένα περιβαλλοντικά προβλήματα. Τα γνωρίζετε;

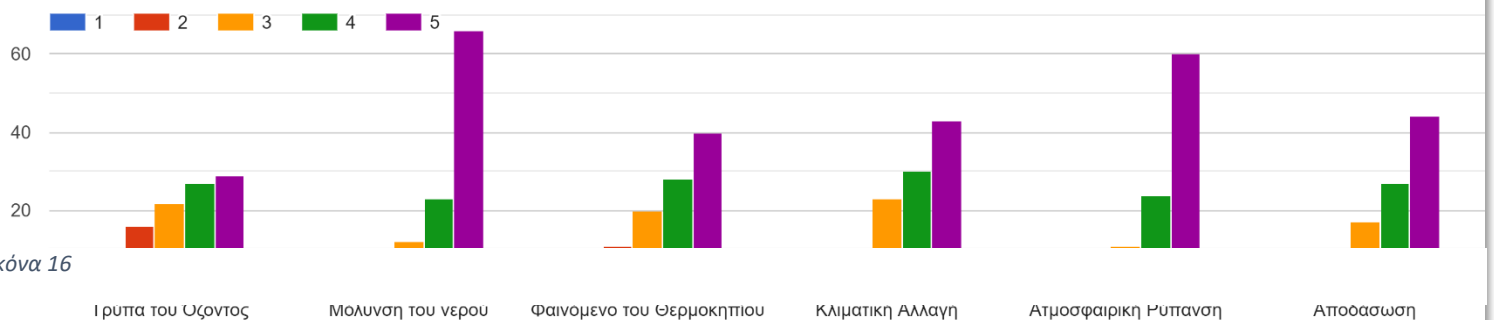

Εικόνα 15

Ερώτηση 12^η : Ακολουθούν ορισμένα περιβαλλοντικά προβλήματα. Τα γνωρίζετε;

Ερώτηση 13^η : Ποιά από αυτά τα περιβαλλοντικά προβλήματα θεωρείτε είναι σημαντικότερα;

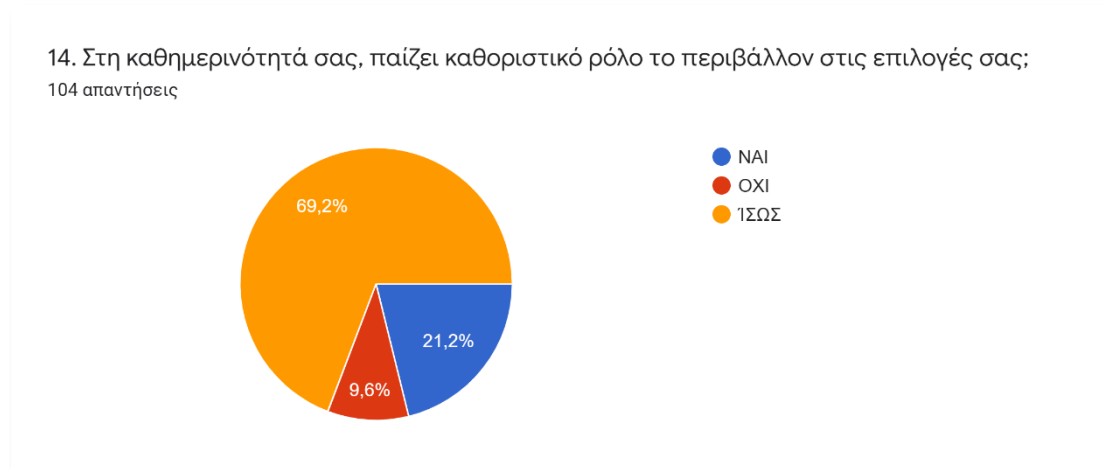
13. Ποιά από αυτά τα περιβαλλοντικά προβλήματα θεωρείτε είναι σημαντικότερα;

Εικόνα 16

Οι μαθητές έδειξαν ότι μέσα από τις απαντήσεις τους γνωρίζουν για πολλά περιβαλλοντικά προβλήματα και θεωρούν πιο σημαντικά τη μόλυνση του νερού και την ατμοσφαιρική ρύπανση. Μετά από συζήτηση μαζί τους αναφέρθηκαν και άλλα περιβαλλοντικά προβλήματα όπως είναι η έλλειψη καθαρών υδάτων, οι χωματερές, οι πλημμύρες, οι πυρκαγιές, η χορύπανση και απόβλητα. Αυτό σημαίνει ότι έχουν αντιληφθεί ορισμένα περιβαλλοντικά προβλήματα και συνειδητά τα θεωρούν σημαντικά προβλήματα (εικόνα 15 και 16).

Ερώτηση 14^η : Στη καθημερινότητά σας, παίζει καθοριστικό ρόλο το περιβάλλον

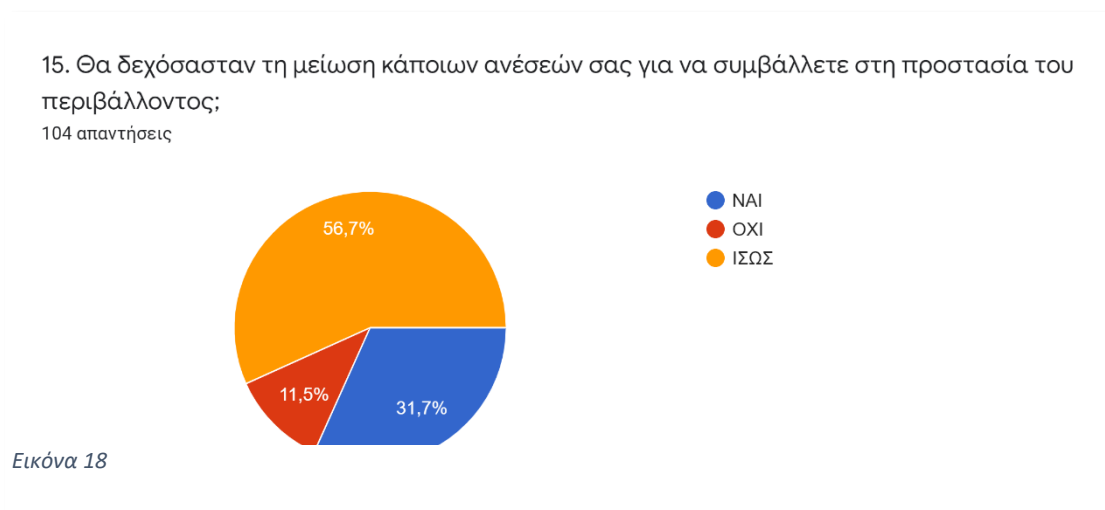
Εικόνα 17

στις επιλογές σας;

Στην παραπάνω ερώτηση (εικόνα 17) οι 72 από τους 114 μαθητές δεν αντιλαμβάνεται με ποιον τρόπο οι καθημερινές επιλογές τους έχουν καθοριστικό ρόλο για το περιβάλλον. Από αυτούς που απάντησαν θετικά δηλαδή τους 22, αναφέρθηκε ότι η περιβαλλοντική μας στάση επηρεάζει πολλές αποφάσεις που

παίρνουμε στην καθημερινή μας ζωή, από το αν θα οδηγήσουμε ή θα περπατήσουμε για να πάμε στο σχολείο, ή ακόμη από το αν θα χρησιμοποιήσουμε τα μέσα μαζικής μεταφοράς, όπως κάνουν οι περισσότεροι μαθητές στο συγκεκριμένο σχολείο. Προστέθηκε επίσης ότι η στάση μας απέναντι στο περιβάλλον διαμορφώνει ακόμη και τα συναισθήματά μας όσον αφορά την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και τη διατήρηση των φυσικών πηγών.

Ερώτηση 15^η: Θα δεχόσασταν τη μείωση κάποιων ανέσεων σας για να συμβάλλετε στη προστασία του περιβάλλοντος;

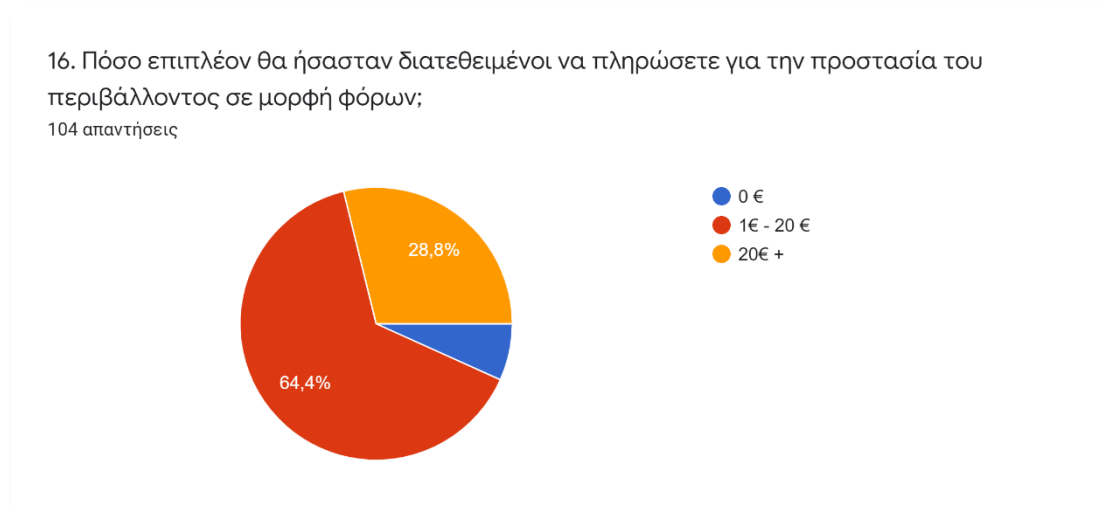

2. Φύλο * 15. Θα δεχόσασταν τη μείωση κάποιων ανέσεων σας για να συμβάλλετε στη προστασία του περιβάλλοντος; Crosstabulation					
Count		15. Θα δεχόσασταν τη μείωση κάποιων ανέσεων σας για να συμβάλλετε στη προστασία του περιβάλλοντος;			
		ΙΣΩΣ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	Total
2. Φύλο	Άνδρας	31	9	6	46
	Γυναίκα	28	24	6	58
Total		59	33	12	104

Εικόνα 19

Για την ερώτηση εάν θα μείωναν κάποιες από τις ανέσεις τους για την συμβολή τους στην προστασία του περιβάλλοντος (εικόνα 18 και 19), βλέπουμε τα κορίτσια να έχουν μια πιο θετική στάση απέναντι στα αγόρια. Αυτό συμβαίνει διότι μετά την συζήτηση που έγινε με τους μαθητές καταλήξαμε στον κοινωνικό ρόλο του φύλου. Δηλαδή, ότι η κατοχή αλλά και η χρήση της μοτοσυκλέτας και του αυτοκινήτου αποτελεί «ανδρική υπόθεση», τουλάχιστον στις συγκεκριμένες περιοχές. Οπότε αναφορικά με τις συνήθειες μετακίνησης ανάμεσα στα δύο φύλα, φαίνεται ακόμη και στους κηδεμόνες τους ότι οι γυναίκες κάνουν λιγότερη χρήση των αυτοκινήτων. Έτσι μέσα από την συζήτηση φαίνεται ότι οι γυναίκες έχουν τα χαρακτηριστικά που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην ενεργοποίηση φιλικών απέναντι στο περιβάλλον συμπεριφορών.

Ερώτηση 16^η : Πόσο επιπλέον θα ήσασταν διατεθειμένοι να πληρώσετε για την

Εικόνα 20

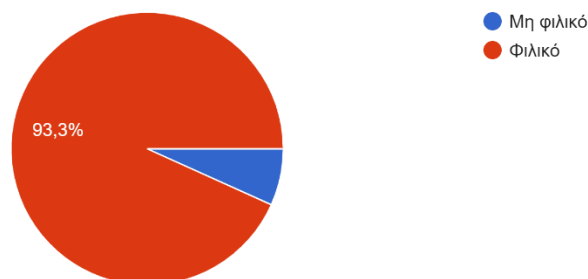
προστασία του περιβάλλοντος σε μορφή φόρων;

Στην εικόνα 20 βλέπουμε μία πολύ θετική στάση των μαθητών απέναντι στο περιβάλλον με πάνω από το 90% να είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν για την προστασία του περιβάλλοντος ακόμα και παραπάνω από 20 ευρώ. Σημαντική παρατήρηση αποτελεί το ότι η πλειοψηφία των μαθητών είναι πρόθυμη να συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος χρηματικά, εφόσον το επιτρέπει η εύρωστη οικονομική κατάσταση. Όπως και στην παρακάτω ερώτηση (εικόνα 21) πάνω από το 90% των μαθητών θα προτιμούσαν να αγοράσουν ένα προϊόν που παρασκευάζεται με τρόπο φιλικό προς το περιβάλλον.

Ερώτηση 17^η : Θα προτιμούσατε να αγοράσετε ένα προϊόν που παρασκευάζεται με

17. Θα προτιμούσατε να αγοράσετε ένα προϊόν που παρασκευάζεται με τρόπο φιλικό προς το περιβάλλον ή θα προτιμούσατε ένα μη φιλικό;

104 απαντήσεις

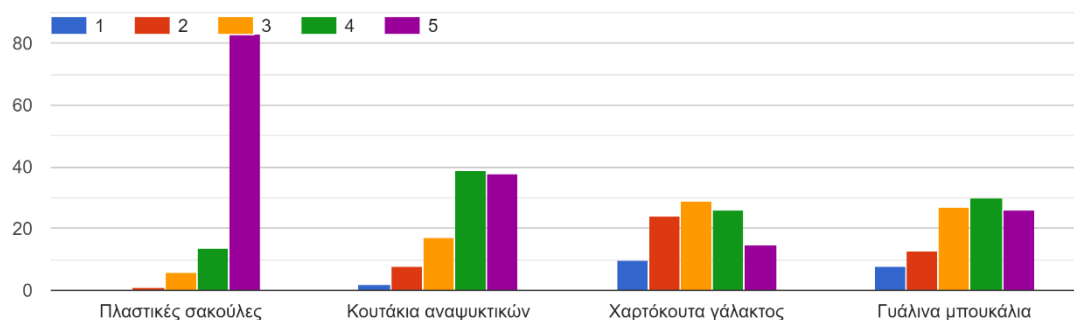

Εικόνα 21

τρόπο φιλικό προς το περιβάλλον ή θα προτιμούσατε ένα μη φιλικό;

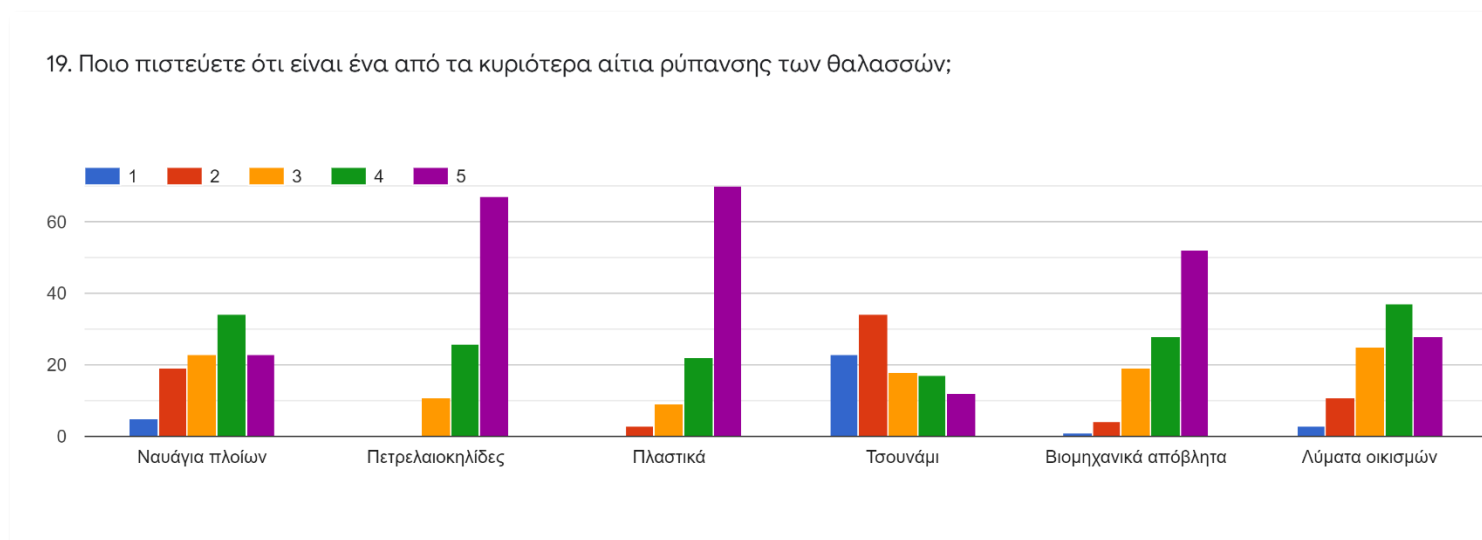
Ερώτηση 18^η : Ποιο από τα παρακάτω απορρίμματα βλάπτει περισσότερο τους θαλάσσιους οργανισμούς κατά την γνώμη σας;

18. Ποιο από τα παρακάτω απορρίμματα βλάπτει περισσότερο τους θαλάσσιους οργανισμούς κατά την γνώμη σας;

Εικόνα 22

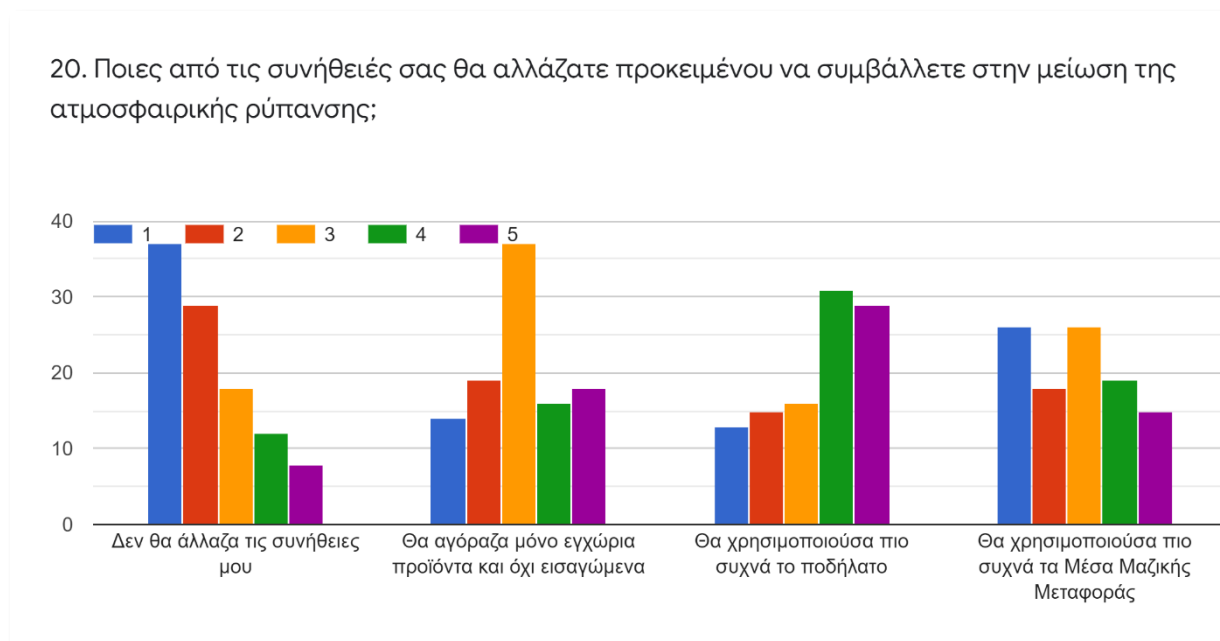
Ερώτηση 19^η: Ποιο πιστεύετε ότι είναι ένα από τα κυριότερα αίτια ρύπανσης των θαλασσών;

Εικόνα 23

Στις ερωτήσεις 18 και 19 οι μαθητές σωστά απαντάνε ότι τα πλαστικά είναι η κυριότερη αιτία ρύπανσης θαλασσών (εικόνα 22). Λόγω της γεωγραφικής περιοχής που διαμένουν οι μαθητές Αναφέρθηκε στη συζήτηση που έγινε ότι πριν και μετά την τουριστική περίοδο υπάρχουν οργανώσεις οι οποίες καθαρίζουν τις ακτές από τα απορρίμματα που αφήνουν πίσω οι τουρίστες. Τα περισσότερα από αυτά είπαν ότι είναι πλαστικές σακούλες και πλαστικά μπουκάλια (εικόνα 23).

Ερώτηση 20^η : Ποιες από τις συνήθειες σας θα αλλάζατε προκειμένου να συμβάλλετε στην μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης;

Εικόνα 24

(επιλέξτε τη βαθμολογία σας για κάθε παράγοντα ως εξής: 1=Καθόλου, 2 =Λίγο, 3 = Μέτρια, 4 = Αρκετά, 5 = Πολύ)

Στην συγκεκριμένη ερώτηση (εικόνα 24) παρατηρούμε ότι οι περισσότεροι μαθητές δεν θα άλλαζαν καθόλου ή θα άλλαζαν λίγο τις συνήθειες τους για την αποφυγή της ρύπανσης του περιβάλλοντος.

2. Φύλο * 20. Ποιες από τις συνήθειές σας θα αλλάζατε προκειμένου να συμβάλλετε στην μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης; [Θα χρησιμοποιούσα πιο συχνά το ποδήλατο] Crosstabulation							
Count							
20. Ποιες από τις συνήθειές σας θα αλλάζατε προκειμένου να συμβάλλετε στην μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης; [Θα χρησιμοποιούσα πιο συχνά το ποδήλατο]							
		1	2	3	4	5	Total
2. Φύλο	Ανδρας	6	9	5	13	13	46
	Γυναίκα	7	6	11	18	16	58
Total		13	15	16	31	29	104

Εικόνα 25

2. Φύλο * 20. Ποιες από τις συνήθειές σας θα αλλάζατε προκειμένου να συμβάλλετε στην μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης; [Θα χρησιμοποιούσα πιο συχνά τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς] Crosstabulation							
Count							
20. Ποιες από τις συνήθειές σας θα αλλάζατε προκειμένου να συμβάλλετε στην μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης; [Θα χρησιμοποιούσα πιο συχνά τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς]							
		1	2	3	4	5	Total
2. Φύλο	Ανδρας	11	12	13	3	7	46
	Γυναίκα	15	6	13	16	8	58
Total		26	18	26	19	15	104

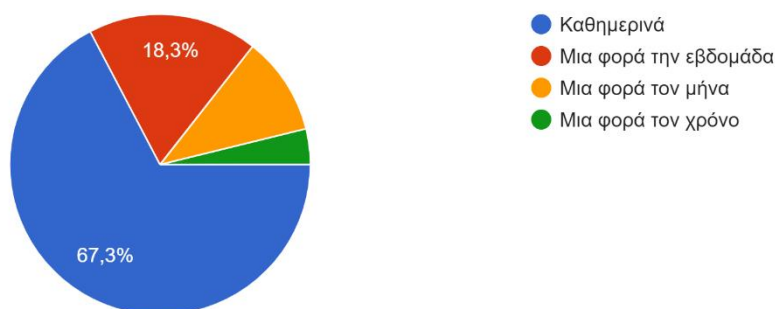
Εικόνα 26

Με την χρήση του προγράμματος SPSS συγκρίνουμε φύλο στις απαντήσεις που δόθηκαν και βλέπουμε πάλι (εικόνα 25 – Ποδήλατο) ότι τα κορίτσια έχουν πιο θετική στάση απέναντι στο περιβάλλον από ότι τα αγόρια (εικόνα 26 – Μέσα Μαζικής Μεταφοράς).

Ο λόγος είναι ότι τα αγόρια φαίνεται να έχουν μια τάση ανεξαρτησίας όταν χρησιμοποιούν το μοτοποδήλατο τους. Με αυτόν τον τρόπο τα κορίτσια πάλι δείχνουν να είναι πιο ευαισθητοποιημένα από τα αγόρια απέναντι στο περιβάλλον.

Β. Ερωτήσεις για τις γνώσεις και αντιλήψεις των μαθητών για τον Οικοτουρισμό

1. Πόσο συχνά έρχεστε σε επαφή με το φυσικό περιβάλλον;
104 απαντήσεις

Εικόνα 27

Ερώτηση 1^η : Πόσο συχνά έρχεστε σε επαφή με το φυσικό περιβάλλον;

Οι μαθητές παρατηρείται (εικόνα 27) ότι έρχονται σε επαφή πολύ συχνά με το φυσικό περιβάλλον, με τους 70 από τους 104 να απαντάει καθημερινά, τους 19 τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα και τους 11 μια φορά τον μήνα. Όταν ρωτήθηκαν με ποιον τρόπο έρχονται σε επαφή, απάντησαν ότι βοηθάνε τις οικογένειες τους με τις καλλιέργειες ελιάς ή με την κτηνοτροφία.

Ερώτηση 2^η : Πόσες μέρες εκπαιδευτικών εκδρομών κάνατε στο φυσικό περιβάλλον τον τελευταίο χρόνο με το σχολείο;

Ερώτηση 3^η : Σε τι περιβάλλον έγιναν οι εκπαιδευτικές εκδρομές με βάση τη συχνότητα;

Με την χρήση του προγράμματος SPSS και την χρήση crosstabs, διασταυρώσαμε τις ερωτήσεις 2 και 3. Δηλαδή, πόσες μέρες εκπαιδευτικών εκδρομών στο φυσικό περιβάλλον έκαναν οι μαθητές τον τελευταίο χρόνο με το σχολείο και σε τι περιβάλλον έγιναν οι εκδρομές αυτές. Τα πιο σημαντικά αποτελέσματα ήταν για όσα παιδιά παρευρέθηκαν στον χώρο της θάλασσας (εικόνα 29 – Θάλασσα). Στην συζήτηση που έγινε τα παιδιά που απάντησαν ότι, η εκδρομή στην θάλασσα τους άρεσε περισσότερο γιατί δεν είχε τουρισμό. Η συγκεκριμένη περιοχή που ονομάζεται Τυμπάκι, βρίσκεται νότια του νομού Ηρακλείου, και είναι ένα μέρος μαζικού τουρισμού, με αποτέλεσμα οι κάτοικοι της περιοχής να απολαμβάνουν την θάλασσα περισσότερο τους μήνες που δεν έχει τουρισμό. Σε αυτό το σημείο βλέπουμε την αρνητική πλευρά του μαζικού τουρισμού, δηλαδή τον υπερπληθυσμό μιας περιοχής τους καλοκαιρινούς μήνες. Βέβαια οι μαθητές συζήτησαν μεταξύ τους ότι είναι και θετικό διότι ο τουρισμός είναι επίσης ένας οικονομικός παράγοντας για εκείνη την περιοχή. Εκδρομές επίσης έγιναν και στο ύπαιθρο (εικόνα 28 – Ύπαιθρος), όπου οι μαθητές μπορούν να κάνουν διάφορα αθλήματα όπως ποδόσφαιρο, πετοσφαίριση ή να χαλαρώσουν ξαπλώνοντας στο γρασίδι.

Όταν το επιτρέπουν οι συνθήκες, και υπάρχουν αρκετοί καθηγητές για συνοδεία, οι μαθητές είπαν ότι χωρίζονται σε ομάδες και διαλέγουν εάν θέλουν να πάνε θάλασσα ή ύπαιθρο.

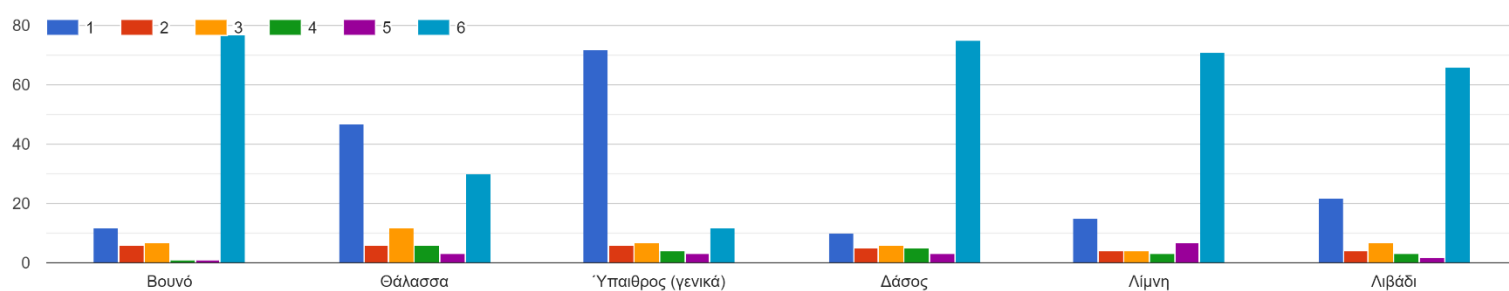
2. Πόσες μέρες εκπαιδευτικών εκδρομών κάνατε στο φυσικό περιβάλλον τον τελευταίο χρόνο με το σχολείο; * 3. Σε τι περιβάλλον έγιναν οι εκπαιδευτικές εκδρομές με βάση τη συχνότητα; [Υπαιθρος (γενικά)] Crosstabulation									
Count									
			3. Σε τι περιβάλλον έγιναν οι εκπαιδευτικές εκδρομές με βάση τη συχνότητα; [Υπαιθρος (γενικά)]						
			1	2	3	4	5	6	Total
2.	Πόσες μέρες	1 - 2	43	4	6	2	2	9	66
εκπαιδευτικών		3 - 4	24	2	1	1	1	3	32
εκδρομών κάνατε στο		5 +	5	0	0	1	0	0	6
φυσικό περιβάλλον									
Εικόνα 28 - Υπαιθρος									
τον τελευταίο χρόνο με το σχολείο;									
Total			72	6	7	4	3	12	104

2. Πόσες μέρες εκπαιδευτικών εκδρομών κάνατε στο φυσικό περιβάλλον τον τελευταίο χρόνο με το σχολείο; * 3. Σε τι περιβάλλον έγιναν οι εκπαιδευτικές εκδρομές με βάση τη συχνότητα; [Θάλασσα] Crosstabulation									
Count									
		3. Σε τι περιβάλλον έγιναν οι εκπαιδευτικές εκδρομές με βάση τη συχνότητα; [Θάλασσα]							Total
		1	2	3	4	5	6		
2.	Πόσες μέρες	1 - 2	31	2	9	4	3	17	66
εκπαιδευτικών		3 - 4	15	2	3	1	0	11	32

Εικόνα 29

εκδρομών κάνατε στο 5 + φυσικό περιβάλλον τον τελευταίο χρόνο με το σχολείο;	1	2	0	1	0	2	6
Total	47	6	12	6	3	30	104

3. Σε τι περιβάλλον έγιναν οι εκπαιδευτικές εκδρομές με βάση τη συχνότητα;

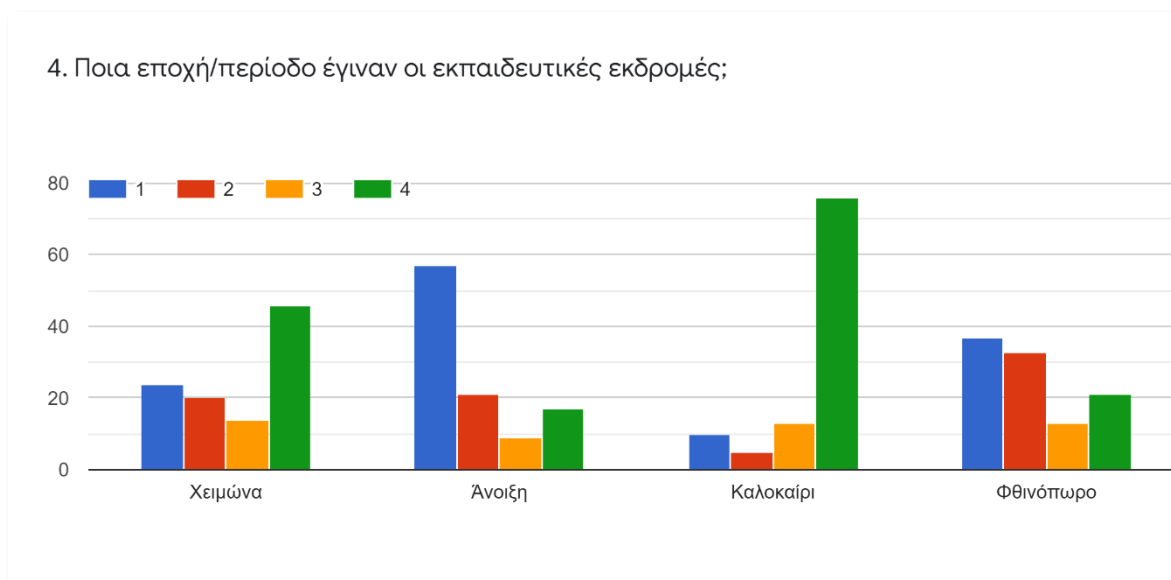

Εικόνα 30

Στους υπόλοιπους χώρους όπως το βουνό, το δάσος, η λίμνη και το λιβάδι δεν έχουμε μεγάλη συχνότητα γιατί χρειάζεται μεταφορικό μέσο (εικόνα 30), αυτό σημαίνει περισσότερα έξοδα αλλά και χρόνος για την διάνυση των αποστάσεων εξέφρασαν οι μαθητές.

Ερώτηση 4^η: Ποια εποχή/περίοδο έγιναν οι εκπαιδευτικές εκδρομές;

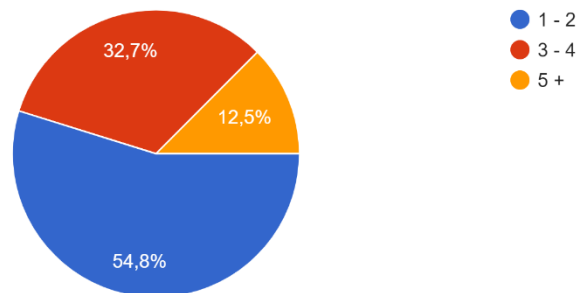
(Σημειώστε από το 1 έως το 4, όπου 1 το περισσότερο συχνό και 4 το λιγότερο συχνό)

Οι περισσότερες απαντήσεις δόθηκαν για την εποχή που έγιναν πιο συχνά είναι η άνοιξη που ο καιρός είναι καλός και το φθινόπωρο για όσο το επιτρέπει (εικόνα31). Η Κρήτη γενικά έχει ένα πολύ πιο ζεστό κλίμα και κάποιες φορές κρατάει μέχρι και τους χειμερινούς μήνες. Τον χειμώνα έχουμε λιγότερο συχνές εκδρομές λόγω των χειμερινών μουσώνων αλλά και των έντονων βροχοπτώσεων και το καλοκαίρι δεν έχουμε καθόλου εκδρομές λόγω των καλοκαιρινών διακοπών.

Ερώτηση 5^η : Πόσες μέρες εκδρομών κάνατε στο φυσικό περιβάλλον τον τελευταίο χρόνο με την οικογένειά σας;

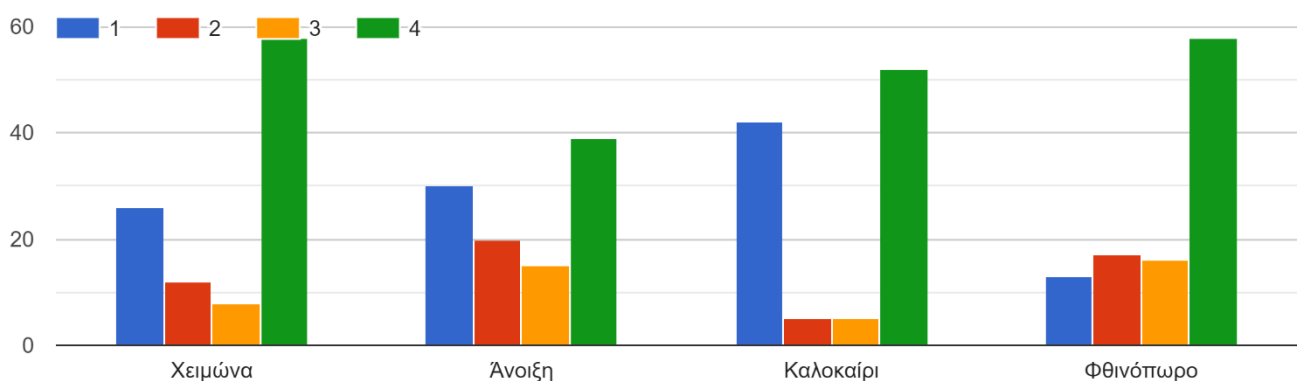
5. Πόσες μέρες εκδρομών κάνατε στο φυσικό περιβάλλον τον τελευταίο χρόνο με την οικογένειά σας;
104 απαντήσεις

Ερώτηση 6^η : Ποια εποχή/περίοδο έγιναν οι οικογενειακές ή φιλικές εκδρομές;

(Σημειώστε από το 1 έως το 4, όπου 1 το περισσότερο συχνό και 4 το λιγότερο συχνό)

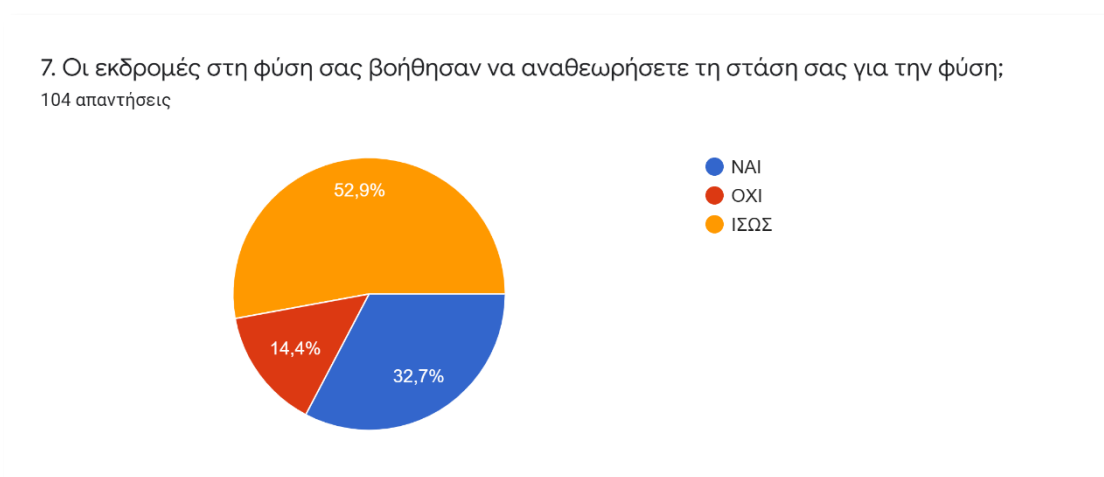
6. Ποια εποχή/περίοδο έγιναν οι οικογενειακές ή φιλικές εκδρομές;

Στις ερωτήσεις 5 και 6, πόσες μέρες εκδρομών έγιναν τον τελευταίο χρόνο με την οικογένεια (εικόνα 32) και ποια εποχή έγιναν (εικόνα 33), έχουμε χαμηλά ποσοστά.

Οι μαθητές μετά την συζήτηση ανέφεραν ότι λόγω της πανδημίας δεν μπόρεσαν να κάνουν εκδρομές. Επίσης ακόμη ένας αρνητικός παράγοντας είναι ότι εν καιρώ πανδημίας κάποιοι από τους γονείς των μαθητών αναγκαστήκαν να διακόψουν τις εργασίες τους με αποτέλεσμα να μην υπάρχει η επαρκής οικονομική δυνατότητα για να πραγματοποιηθούν οι εκδρομές.

Ερώτηση 7^η: Οι εκδρομές στη φύση σας βοήθησαν να αναθεωρήσετε τη στάση σας

Εικόνα 34

για την φύση;

Η πανδημία έπαιξε σημαντικό ρόλο στις εξόδους όλων των μαθητών. Στην παραπάνω ερώτηση οι μαθητές φαίνονται μπερδεμένοι (εικόνα 34), οι 55 από αυτούς δεν γνωρίζουν ποιες είναι οι στάσεις του ανθρώπου απέναντι στην φύση, γι' αυτό και βρήκαν διέξοδο στην απάντηση ΙΣΩΣ. Για τους 34 που απάντησαν θετικά, στην συζήτηση που έγινε όχι μόνο δείχνουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την φύση αλλά την αντιλαμβάνονται και με πιο σωστό τρόπο. Για τους υπόλοιπους 15 φάνηκε μέσα από την συζήτηση να μην έχουν οι οικογένειες τους την οικονομική δυνατότητα να κάνουν αυτές τις εκδρομές, γι' αυτό και απάντησαν αρνητικά.

Ερώτηση 8^η : Πριν από μία σχολική εκδρομή στη φύση συζητάτε με τους δασκάλους/καθηγητές για την τοποθεσία της εκδρομής και τα χαρακτηριστικά της;

Ερώτηση 9^η : Πριν από μία οικογενειακή εκδρομή στη φύση συζητάτε με την οικογένεια για την τοποθεσία της εκδρομής και τα χαρακτηριστικά της;

8. Πριν από μία σχολική εκδρομή στη φύση συζητάτε με τους δασκάλους/καθηγητές για την τοποθεσία της εκδρομής και τα χαρακτηριστικά της; * 9. Πριν από μία οικογενειακή εκδρομή στη φύση συζητάτε με την οικογένεια για την τοποθεσία της εκδρομής και τα χαρακτηριστικά της; Crosstabulation			
Count	9. Πριν από μία οικογενειακή εκδρομή στη φύση συζητάτε με την οικογένεια για την τοποθεσία της εκδρομής και τα χαρακτηριστικά της;		
	NAI	OXI	Total
8. Πριν από μία σχολική εκδρομή στη φύση συζητάτε με τους δασκάλους/καθηγητές για την τοποθεσία της εκδρομής και τα χαρακτηριστικά της;	NAI 40	OXI 20	60
	OXI 28	16	44
Total	68	36	104

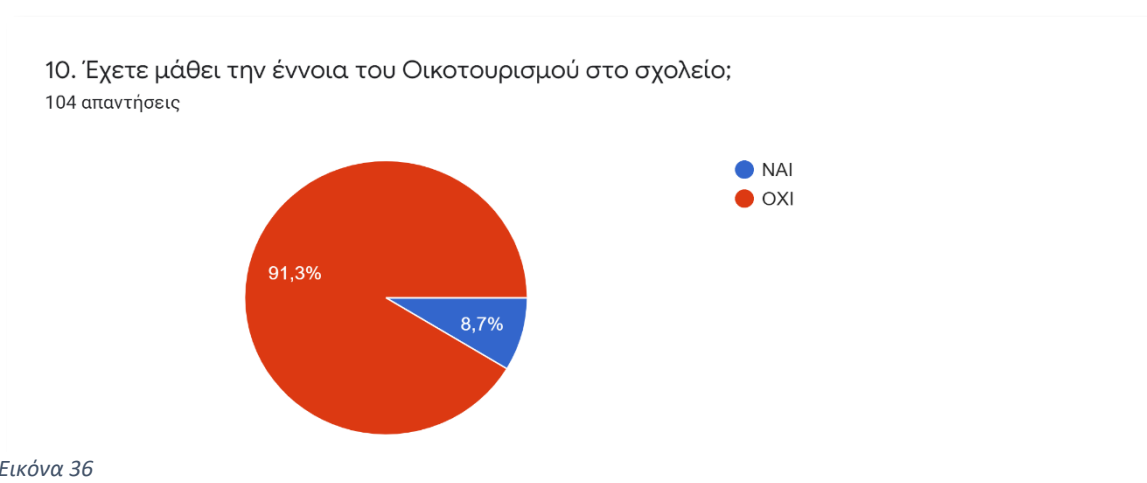
Εικόνα 35

Με την χρήση crosstabs (εικόνα 35) συνδυάζουμε τις δύο παραπάνω ερωτήσεις για να πάρουμε ένα πολύ θετικό αποτέλεσμα. Διακρίνουμε ότι υπάρχει και από το σπίτι αλλά και από τον χώρο του σχολείου μια ενημέρωση για τους χώρους των εκδρομών

πριν τις επισκεφθούν οι μαθητές. Οι 40 από αυτούς βλέπουμε ότι λαμβάνουν ενημέρωση και από τους καθηγητές τους αλλά και από τους γονείς τους.

Αντιθέτως, στις ερωτήσεις 10, 11 και 12 που έχουν να κάνουν με τον οικοτουρισμό έχουμε μεγάλο ποσοστό αρνητικών απαντήσεων.

Ερώτηση 10^η: Έχετε μάθει την έννοια του Οικοτουρισμού στο σχολείο;

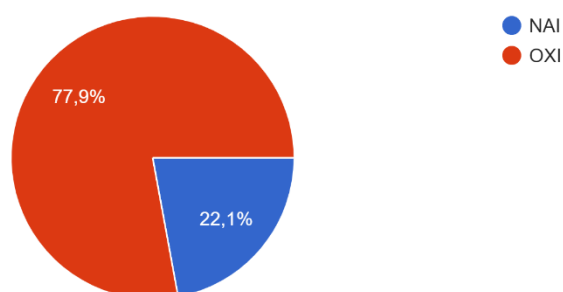

Είναι σημαντικό εδώ να αναφερθεί ότι οι μαθητές έχουν λανθασμένη άποψη ακόμη και για την ίδια την λέξη του οικοτουρισμού. Νομίζουν ότι η λέξη προέρχεται από τις λέξεις οίκος και τουρισμός, ενώ προέρχεται από τις λέξεις οικολογικός τουρισμός.

Ερώτηση 11^η: Έχετε ενημερωθεί για την έννοια του Οικοτουρισμού εκτός σχολείου;

11. Έχετε ενημερωθεί για την έννοια του Οικοτουρισμού εκτός σχολείου;

104 απαντήσεις

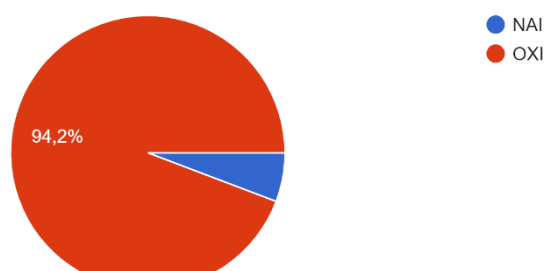

Εικόνα 37

Ερώτηση 12^η: Έχετε συμμετάσχει ποτέ σε οικοτουριστικές δραστηριότητες με το σχολείο σας;

12. Έχετε συμμετάσχει ποτέ σε οικοτουριστικές δραστηριότητες με το σχολείο σας;

104 απαντήσεις

Εικόνα 38

Παρόλο που η Κρήτη είναι ένα νησί με πολύ μεγάλο αριθμό τουριστών ετησίως, φαίνεται να μην υπάρχει καμία γνώση στο θέμα του οικοτουρισμού. Μετά από συζήτηση που έγινε από μαθητές η πλειοψηφία αυτών, δεν γνώριζε ούτε την έννοια

αλλά ούτε την λέξη την ίδια. Δεν έχει αναφερθεί ούτε στο οικογενειακό περιβάλλον, αλλά ούτε στο σχολικό περιβάλλον. Για την μειοψηφία αυτών που απάντησαν ότι έχουν ενημερωθεί, οι 23 δηλαδή, μόνο οι 6 από αυτούς έχουν συμμετάσχει σε δραστηριότητες οικοτουρισμού και είναι και αυτοί που γνωρίζουν και την σωστή έννοια του οικοτουρισμού (εικόνα 37 και 38). Για τους υπόλοιπους 17 μετά την συζήτηση έχουν αντιληφθεί λάθος την έννοια του οικοτουρισμού. Αυτό οφείλεται στην μη συμμετοχή αυτών σε οικοτουριστικές δραστηριότητες.

Ερώτηση 13^η : Ποια είναι για εσάς η έννοια του Οικοτουρισμού; (επιλέξτε τη βαθμολογία σας για κάθε παράγοντα ως εξής: 1=Καθόλου, 2 =Λίγο, 3 = Μέτρια, 4 = Αρκετά, 5 = Πολύ)

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
13. Ποια είναι για εσάς η έννοια του Οικοτουρισμού; [Τουρισμός στο φυσικό περιβάλλον]	104	1	5	2,81	1,337

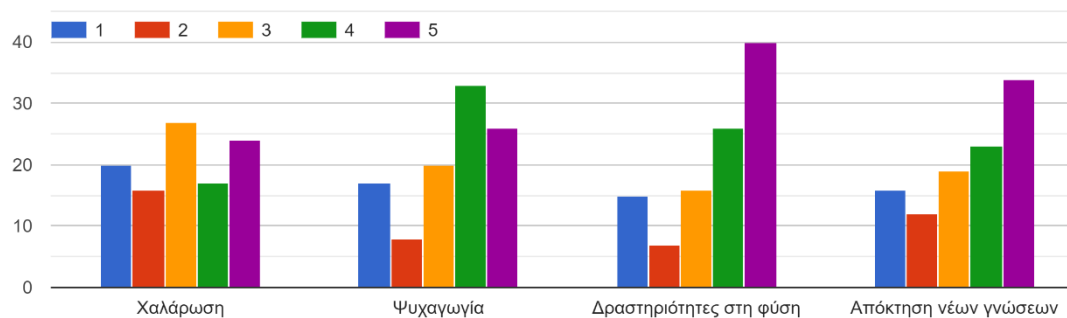
13. Ποια είναι για εσάς η έννοια του Οικοτουρισμού; [Τουρισμός για την προστασία του περιβάλλοντος]	104	1	5	3,05	1,424
13. Ποια είναι για εσάς η έννοια του Οικοτουρισμού; [Τουρισμός με σεβασμό στην βιοποικιλότητα]	104	1	5	2,62	1,248
13. Ποια είναι για εσάς η έννοια του Οικοτουρισμού; [Τουρισμός που σχετίζεται με την πανίδα και τη χλωρίδα]	104	1	5	2,73	1,338
13. Ποια είναι για εσάς η έννοια του Οικοτουρισμού; [Τουρισμός σχετιζόμενος με την πολιτιστική κληρονομιά]	103	1	5	2,50	1,357
Valid N (listwise)	103				

Εικόνα 39

Στην παραπάνω ερώτηση οι μαθητές απάντησαν «πολύ», σε όλες τις επιλογές της ερώτησης ποια είναι για εσάς η έννοια του οικοτουρισμού. Με την χρήση του πίνακα Descriptive Statistics θα εξετάσουμε την μεταβλητή Mean (εικόνα 39). Βλέπουμε ότι σε όλες τις επιλογές οι τιμές είναι άνω του 2,5 που σημαίνει είναι κοντά στην έννοια του οικοτουρισμού. Με μεγαλύτερη τιμή στην έννοια ότι πρόκειται για τουρισμό για την προστασία του περιβάλλοντος. Όταν ερωτήθηκαν γιατί, απάντησαν λανθασμένα ότι είναι τουρισμός που μπορεί και να συλλέγει απορρίμματα καθώς βρίσκεται στο φυσικό περιβάλλον.

Ερώτηση 14^η: Ποια από τα παρακάτω θα είχατε ως κίνητρο ώστε να συμμετάσχετε

14. Ποια από τα παρακάτω θα είχατε ως κίνητρο ώστε να συμμετάσχετε σε οικοτουριστικές δραστηριότητες;

Εικόνα 40

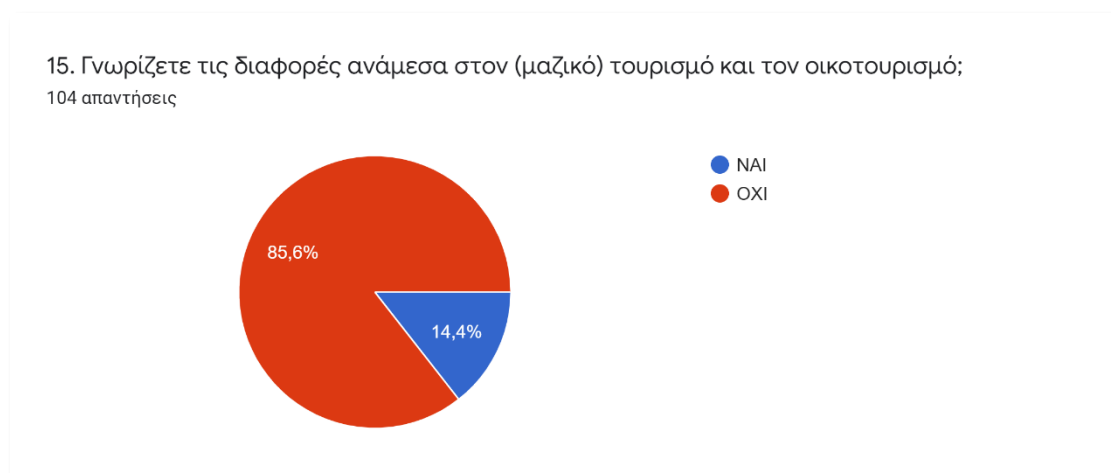
σε οικοτουριστικές δραστηριότητες; (επιλέξτε τη βαθμολογία σας για κάθε παράγοντα ως εξής: 1=Καθόλου, 2 =Λίγο, 3 = Μέτρια, 4 = Αρκετά, 5 = Πολύ)

Στις παρακάτω ερωτήσεις βλέπουμε ότι η πλειοψηφία των μαθητών δεν έχουν καμία ενημέρωση για το πως μπορεί ο τουρισμός να συμβάλει θετικά στην κοινωνία αλλά

και στο ίδιο το περιβάλλον. Οι περισσότεροι μαθητές όντως δεν γνωρίζουν τι να απαντήσουν. Επίσης δεν γνωρίζουν τις διαφορές μεταξύ του μαζικού τουρισμού και του οικοτουρισμού. Για το μικρό ποσοστό που έχει απαντήσει ΝΑΙ στις παρακάτω ερωτήσεις, μόνο 1-2 άτομα έχουν απαντήσει συνειδητά σωστά ενώ οι υπόλοιποι έχουν λανθασμένη άποψη για το πως μπορεί να βοηθήσει ο οικοτουρισμός.

Σε όλες τις ερωτήσεις που απαντήθηκαν και μέσα από την συζήτηση που έγινε, φάνηκε ότι οι μαθητές καταλαβαίνουν ότι ο οικοτουρισμός είναι ένα είδος ή παρακλάδι του μαζικού τουρισμού (εικόνα 40).

Ερώτηση 15^η : Γνωρίζετε τις διαφορές ανάμεσα στον (μαζικό) τουρισμό και τον οικοτουρισμό;

Εικόνα 41

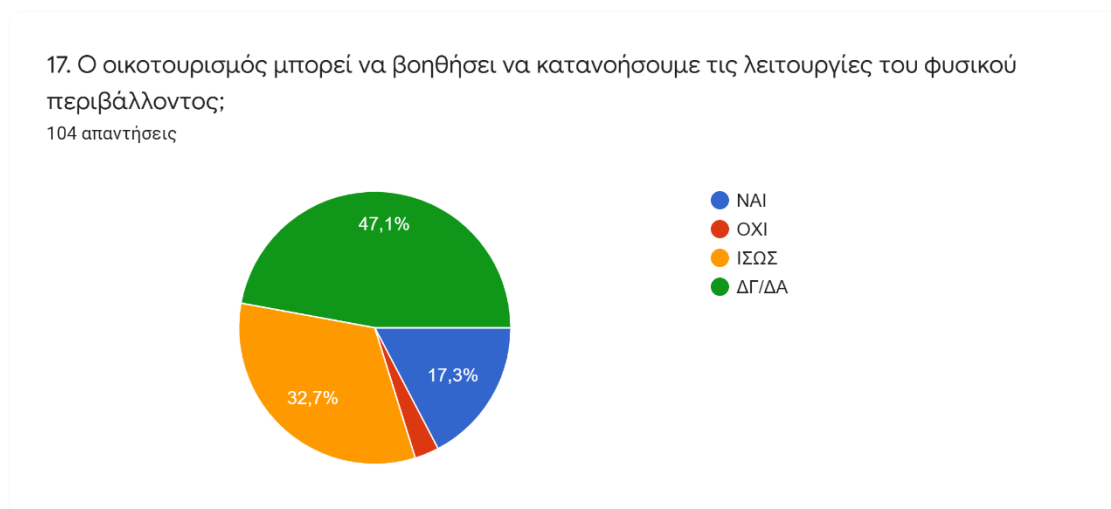
Ερώτηση 16^η : Ο οικοτουρισμός μπορεί να συμβάλει στην κατανόησης κουλτούρας μιας τοπικής κοινωνίας;

Εικόνα 42

Οι μαθητές έχουν την λανθασμένη άποψη ότι ταξιδεύοντας σε ένα μέρος και βλέποντας κάποια αξιοθέατα είναι μέρος του οικοτουρισμού.

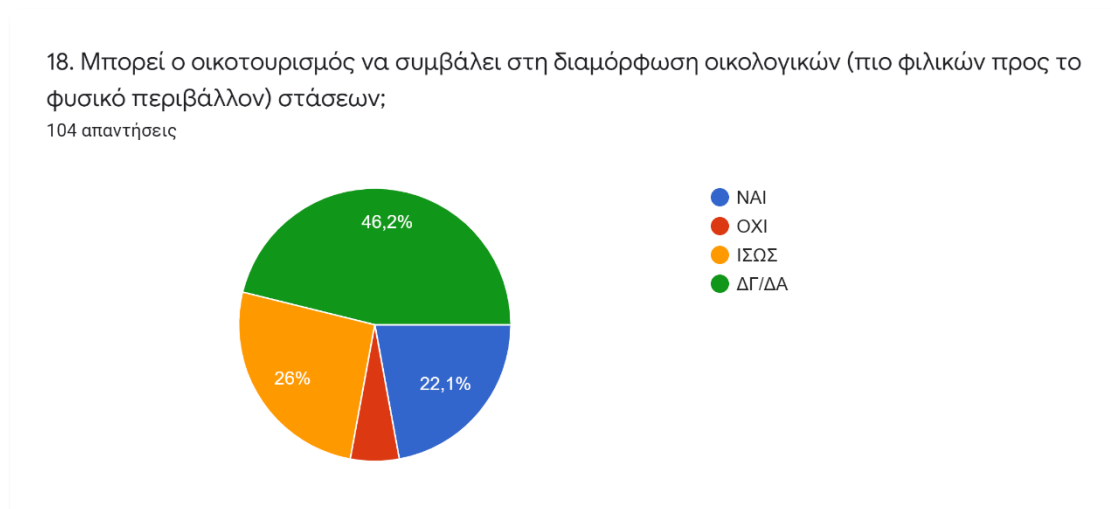
Ερώτηση 17^η : Ο οικοτουρισμός μπορεί να βοηθήσει να κατανοήσουμε τις λειτουργίες του φυσικού περιβάλλοντος;

Εικόνα 43

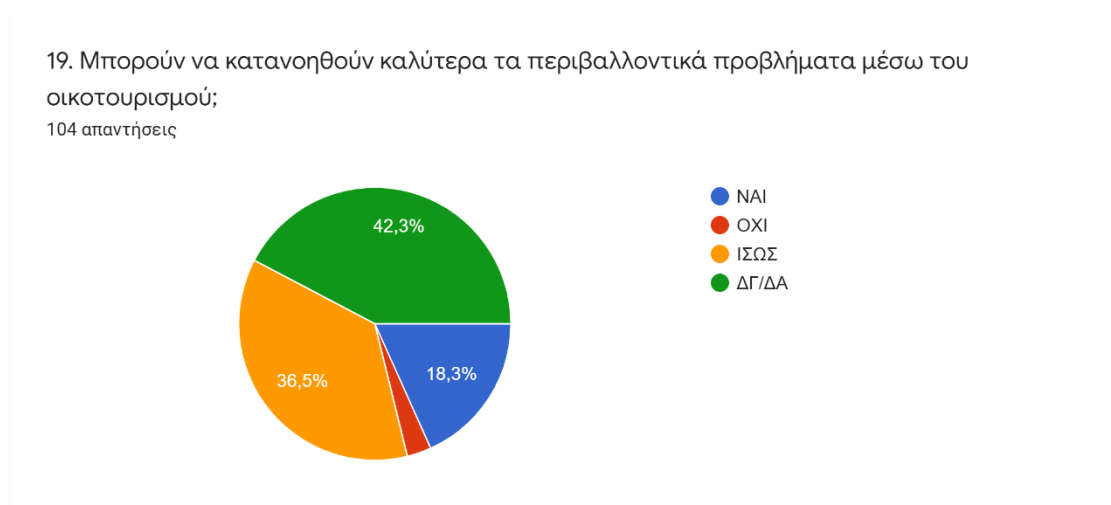
Στην συγκεκριμένη ερώτηση, οι μαθητές δεν γνωρίζουν με ποιον τρόπο μπορεί ο οικοτουρισμός να βοηθήσει τις λειτουργίες του φυσικού περιβάλλοντος, αλλά δεν γνωρίζουν και όλες τις λειτουργίες του φυσικού περιβάλλοντος (εικόνα 43).

Ερώτηση 18^η : Μπορεί ο οικοτουρισμός να συμβάλει στη διαμόρφωση οικολογικών (πιο φιλικών προς το φυσικό περιβάλλον) στάσεων;

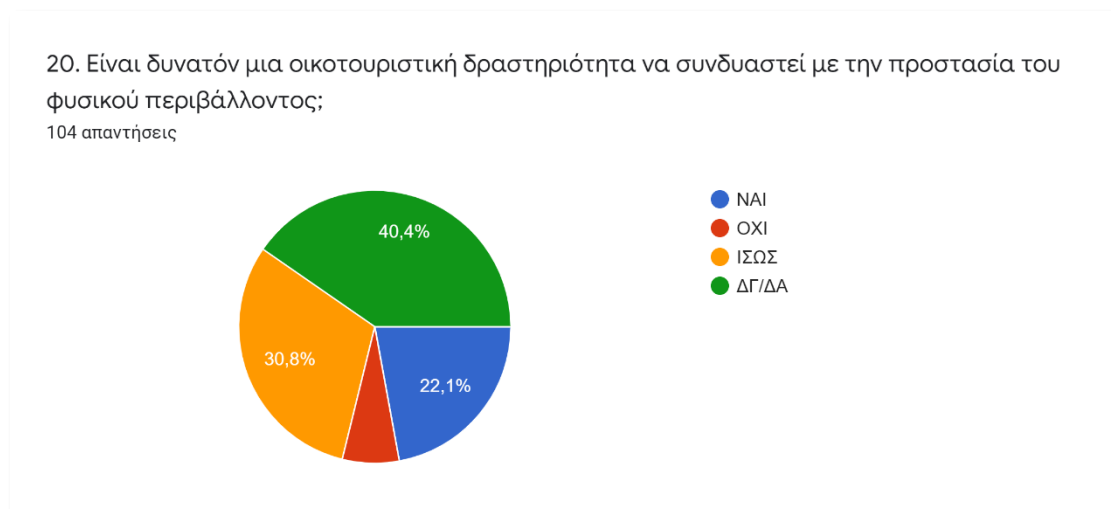
Εικόνα 44

Ερώτηση 19^η : Μπορούν να κατανοηθούν καλύτερα τα περιβαλλοντικά προβλήματα μέσω του οικοτουρισμού;

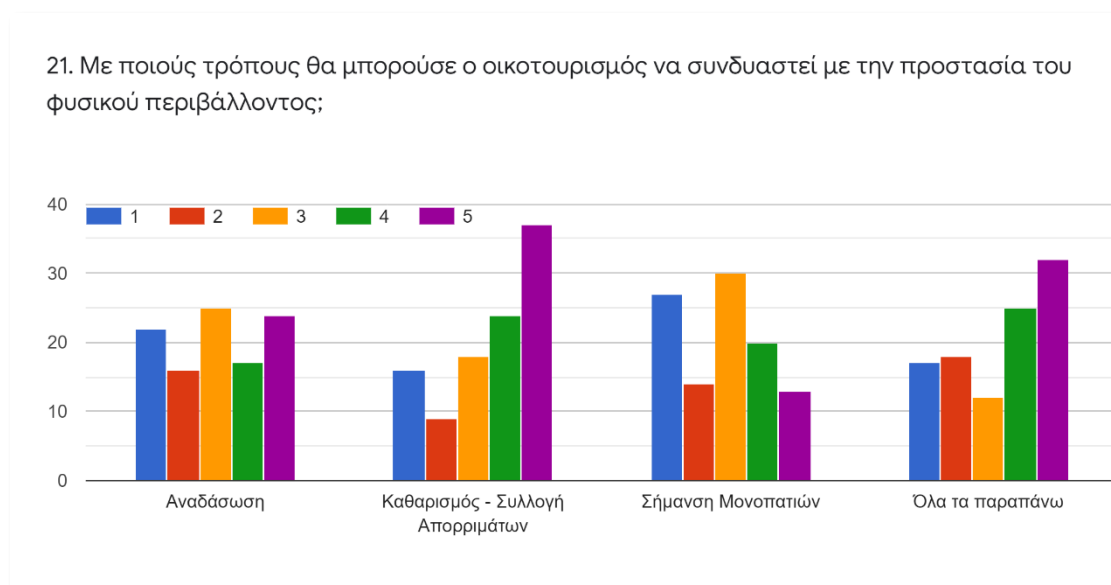
Εικόνα 45

Ερώτηση 20^η : Είναι δυνατόν μια οικοτουριστική δραστηριότητα να συνδυαστεί με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος;

Εικόνα 46

Ερώτηση 21^η : Με ποιούς τρόπους θα μπορούσε ο οικοτουρισμός να συνδυαστεί με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος; (επιλέξτε τη βαθμολογία σας για κάθε παράγοντα ως εξής: 1=Καθόλου, 2 =Λίγο, 3 = Μέτρια, 4 = Αρκετά, 5 = Πολύ)

Εικόνα 47

Τέλος, στην ερώτηση 21, οι μαθητές απάντησαν ότι ο καθαρισμός και η συλλογή μπορεί να συνδυαστεί με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Στην συζήτηση που έγινε οι μαθητές θεωρούν ότι η συλλογή απορριμμάτων είναι σημαντική σε όλους τους τομείς και όχι μόνο στον οικότουρισμό (εικόνα47). Αναφέρθηκε από τους ίδιους τους μαθητές ότι θα πρέπει όχι μόνο να ευαισθητοποιηθούμε για τα απορρίμματα αλλά και για τον διαχωρισμό τους σε ανακυκλώσιμα και μη.

4.Συμπεράσματα

Ολοκληρώνοντας την εργασία μας στην οποία διερευνώνται η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των μαθητών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και των αντιλήψεων τους για τον οικότουρισμό προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα. Οι μαθητές του Γυμνασίου Τυμπακίου είναι κάτοικοι περιοχής όπου ο τουρισμός παίζει σημαντικό ρόλο στον τόπο τους. Ενώ στο Γυμνάσιο Βενεράτου οι μαθητές είναι κάτοικοι αγροτικών περιοχών φαίνεται ότι οι περισσότεροι μαθητές δεν είναι σε θέση να δώσουν επαρκή ορισμό για το περιβάλλον και τον οικότουρισμό αλλά έχουν μία πρώτη επαφή και αναφέρονται σωστά στα περιβαλλοντικά προβλήματα σχετικά με τους τύπους ρύπανσης και στους τρόπους που ο άνθρωπος συμβάλλει στην καταστροφή του περιβάλλοντος. Παρατηρήθηκε ότι λόγω της διαμονής τους σε επαρχιακή περιοχή, αν και βρίσκονται καθημερινά κοντά στο περιβάλλον, εμφανίζονται λιγότερο ευαισθητοποιημένα, από ότι θα έπρεπε, γιατί οι περισσότεροι από αυτούς είναι παιδιά αγροτών και κτηνοτρόφων. Το μορφωτικό επίπεδο των γονέων (γονείς πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, γονείς δευτεροβάθμιας και υποχρεωτικής εκπαίδευσης) δεν φαίνεται να επηρεάζει το ενδιαφέρον και την ενημέρωση των παιδιών ως προς το περιβάλλον, γεγονός που υποδηλώνει την ελλιπή μεταφορά γνώσεων των γονέων ως προς τα παιδιά τους. Οι οικογένειες των περισσότερων μαθητών είναι αγρότες και κτηνοτρόφοι με τους ίδιους τους μαθητές να τους βοηθάνε κάποιες φορές τις εργασίες τους. Αυτό σημαίνει ότι έχουν επαφή με το φυσικό περιβάλλον αλλά δεν έχουν επαρκή γνώση για αυτό. Μέσα από τις απαντήσεις τους οι ερωτώμενοι παρουσιάζονται αρκετά προβληματισμένοι για την μόλυνση του περιβάλλοντος αλλά δεν δείχνουν αρκετά ανεπτυγμένη περιβαλλοντική συνείδηση. Έχουν τη θέληση και είναι θετικοί στο να βοηθήσουν στα περιβαλλοντικά

προβλήματα αλλά δεν γνωρίζουν τον τρόπο, κάτι που εξηγείται και από το νεαρό της ηλικίας τους. Επίσης τάσσονται υπέρ της αγοράς οικολογικών προϊόντων αλλά παρουσιάζονται ουδέτεροι στη δράση διότι το κόστος είναι πολύ υψηλό. Είναι υπέρ της ανακύκλωσης και σίγουρα θεωρούν σημαντική και αναγκαία την περιβαλλοντική εκπαίδευση των μαθητών αλλά και όλων των ανθρώπων. Επίσης η πλειοψηφία πιστεύει ότι οι επεμβάσεις ανθρώπου πρέπει να είναι φιλικές προς το περιβάλλον διαφορετικά απειλείται η ίδια η ποιότητα της ανθρώπινης ζωής.

Συμπεραίνουμε επίσης ότι η υλοποίηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης μία και δύο φορές τον χρόνο δεν είναι αρκετές για μετάδοση της απαραίτητης γνώσης ως προς τους μαθητές. Η μη επαρκής αξιολόγηση από αρμόδιους φορείς, η περιβαλλοντική πολιτική τους κράτους και η αδιαφορία του Υπουργείου Παιδείας είναι υπεύθυνοι για την περιβαλλοντική εκπαίδευση. Σε μια εποχή που η οικολογική κρίση είναι στο ζενίθ, είναι αναγκαίο να ενσωματωθούν μαθήματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, με καθηγητές και δασκάλους που να έχουν εξειδίκευση στον συγκεκριμένο τομέα. Η συχνή υλοποίηση προγραμμάτων με καθηγητές που έχουν εξειδικευμένες γνώσεις θα δώσουν τις απαντήσεις στην περιβαλλοντική εκπαίδευση για το «περιβαλλοντικό ζήτημα».

Τέλος, τα αποτελέσματα της έρευνας έρχονται να επιβεβαιώσουν και άλλες παρόμοιες έρευνες όπως της Ντούβλη, (1997), που πραγματοποίησε μια έρευνα με μαθητές Α' Λυκείου και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η περιβαλλοντική γνώση είναι γενικά περιορισμένη στα σχολεία.

Συμφωνούμε επίσης με την έρευνα των Ρίζου – Γκούσια και Σδράλη, (2005), που διαπίστωσαν ότι το μορφωτικό επίπεδο των γονέων μπορούν να επηρεάσουν το γενικότερο ενδιαφέρον των μαθητών/τριών για το περιβάλλον.

Όπως επίσης και με την έρευνα που πραγματοποίησαν οι Κονσόλας και Ματζιανός (2006) με στόχο να μελετήσουν τις στάσεις μαθητών καθώς και το γνωστικό τους υπόβαθρο σχετικά με το περιβάλλον, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι μαθητές είχαν το θεωρητικό υπόβαθρο σχετικά με περιβαλλοντικά ζητήματα της εποχής τους, χωρίς, ωστόσο, να γνωρίζουν λεπτομέρειες και βασικές έννοιες με αυτά τα ζητήματα.

Δυσκολίες κατά την διεξαγωγή της έρευνας ήταν η πίεση του χρόνου διότι έπρεπε να απαντηθούν τα ερωτηματολόγια εντός της διδακτικής ώρας, αλλά επίσης η πίεση του χρόνου της δεύτερης ώρας για να πραγματοποιηθεί και η συνέντευξη με τους μαθητές.

5.Προτάσεις

- Κατάλληλα άτομα, μέσα αλλά και εργαλεία με σχεδιασμένα προγράμματα για την μετάδοση ολοκληρωμένων γνώσεων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.
- Πρόσληψη εξειδικευμένων εκπαιδευτικών με επαρκή γνώση στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.
- Ενίσχυση της ενημέρωσης των μαθητών σε θέματα περιβάλλοντος.
- Κατάλληλη νομοθεσία Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και ενημέρωσης των μαθητών στην κατανόηση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος αλλά και της ίδιας της ζωής.

Βιβλιογραφία

Ballantyne, R. & Packer, J. (2002). Nature-based excursions: school students' perceptions of learning in natural environments. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 11 (3), 218-236.

Bjerke, T., Thrane, C. & Kleiven, J. (2006). Outdoor recreation interests and environmental attitudes in Norway, *Managing Leisure*, 11, 116-128.

Bogeholz, S. (2006). Nature experience and its importance for environmental knowledge, values and action: recent German empirical contributions. *Environmental Education Research*, 12(1), 65-84.

Bogner, F. X. & Wiseman, M. (2004). Outdoor ecology education and pupils' environmental perception in preservation and utilization. *Science Education International*, 15(1), 27- 48.

Connell, S., Fien, J., Lee, J., Sykes, H. & Yencken, D. (1999). I fit doesn't directly affect you, you don't think about it': a qualitative study of young people's environmental attitudes in two Australian cities. *Environmental Education Research*, 5(1), 95-113.

Cordell, H. K., Betz, C. J. & Green, G. T. (2002) Recreation and the environment as cultural dimensions in contemporary American society. *Leisure Sciences*, 24(1), 3-41.

Dunlap, R. & Heffeman, R. B. (1975). Outdoor recreation and environmental concern: An empirical examination. *Rural Sociology*, 40, 18-30.

Ewert, A. & Baker, D. (2001). Standing for where you sit: An exploratory analysis of the relationship between academic major and environmental beliefs. *Environment and Behavior*, 33, 687-707.

Farmer, J., Knapp, D. & Benton, G. M. (2007). An elementary school environmental education field trip: Long-term effects on ecological and environmental knowledge and attitude development. *The Journal of Environmental Education*, 38(3), 33-42.

Hausbeck, K. W., Milbrath, L. W. & Enright, S. M. (1992). Environmental knowledge, awareness and concern among 11th -grade students: New York State, *The Journal of Environmental Education*, 24(1), 27-34.

Havlick, D., & Hourdequin, M. (2005). Practical wisdom in environmental education. *Ethics, Place and Environment*, 8(3), 385-392.

Jackson, E. L. (1987). Outdoor recreation participation and views on resource development and preservation. *Leisure Sciences*, 9, 235-250.

Jacobson, S. K., and R. Robles. (1992). Ecotourism, sustainable development, and conservation education: Development of a tour guide training program in Tortuguero, Costa Rica. *Environ. Manage.* 16(6):701– 135 713.

Kimbell, A. R., Schuhmann, A. & Brown, H. (2009). More kids in the woods: Reconnecting Americans with nature. *Journal of Forestry*, 107(7), 373-377.

Klineberg, S. L., McKeever, M. & Rothenbach, B. (1998). Demographic predictors of environmental concern: It does make a difference how it's measured: Research on the environment. *Social Science Quarterly*, 79(4), 734-753.

Leeming, F., Porter, B., Dwyer, W., Cobem, M., & Oliver, D. (1997). Effects of participation in class activities on children's environmental attitudes and knowledge. *The Journal of Environmental Education*, 28(2), 33-42.

Marcinkowski, T. 1998. Predictors of responsible environmental behavior: A review of three dissertation studies. In H. Hungerford, W. Bluhm, T. Volk, and J. Ramsey (Eds.), *Essential readings in Environmental Education* (pp. 227-256). Champaign, IL: Stipes Pub. Co.

Miles, J. C. & Priest, S. (1990). *Adventure Education*. State College, Pennsylvania: Venture publishing.

Parker, J. D. & McDonough, M.H. (1999), Environmentalism of African Americans, an analysis of the subculture and barriers theories, *Environment and Behavior*, 31, 155- 177.

Parkin, D. (1998). Is outdoor education environmental education?, *Environmental Education and information*, 17, 275-286.

Peterson, N., Hull, V., Mertig, A., & Liu, J. (2008). Evaluating household-level relationship between environmental views and outdoor recreation: The Teton Valley case. *Leisure Sciences*, 30, 293—305.

Russell, C. L., 1994: “Ecotourism as experiential environmental education?” *Journal of Experiential Education*, Vol. 17, No. 1, pp. 16-22.

Sivek, D. J. (2002). Environmental sensitivity among Wisconsin high school students. *Environmental Education Research*, 8(2), 155-170.

Strong, C. (1998). The impact of environmental education on children’s knowledge and awareness of environmental concerns. *Marketing Intelligence & Planning*. 16 (6), 349-355.

Teisl, M. F. & O’ Brien, K. (2003). Who cares and who acts? Outdoor recreationists exhibit different levels of environmental concern and behavior, *Environment and Behavior*, 35(4), 506-522.

Tuncer, G., Ertepinar, H., Tekkaya, C. & Sungur, S. (2005). Environmental attitudes of young people in Turkey: effects of school type and gender. *Environmental Education Research*, 11(2), 215-233.

Wilson, R. (1996). Starting Early: Environmental education during the early childhood years. *ERIC Digest*.

Δικαϊάκος, Δ. & Σκούλλος, Μ. (2012). Διερεύνηση της συμβολής της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην πορεία προς την εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη σε μαθητές του Γυμνάσιου. Πρακτικά 5ου Συνεδρίου Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Το σταυροδρόμι της εκπαίδευσης για την αειφόρο ανάπτυξη. Ιωάννινα: Πανελλήνια Ένωση Εκπαιδευτικών για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.

Ζαφειρούδη, Α. & Χατζηγεωργιάδης, Α. (2008). Περιβαλλοντικό ενδιαφέρον, ανθρώπινη συμπεριφορά και συμμετοχή σε υπαίθριες δραστηριότητες αναψυχής. Διοίκηση Αθλητισμού και Αναψυχής 5(2), 23-40.

Ζαφειρούδη, Α. & Χατζηγεωργιάδης, Α. (2013) Περιβαλλοντική υπευθυνότητα μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Ανάπτυξη ερωτηματολογίων, ψυχομετρικός έλεγχος & σχέσεις μεταξύ περιβαλλοντικών εννοιών, Αναζητήσεις στη Φυσική Αγωγή & τον Αθλητισμό, 11 (3), 22-35.

Κουθούρης, Χ. (2009). Υπαίθριες Δραστηριότητες Αναψυχής, Ακραία Αθλήματα. Θεσσαλονίκη: Χριστοδουλίδη.

Μάνδουλα, Α., Φανουράκη, Ι., Μουρατίδης, Κ. & Τσεβρένη, Ι. (2013). φιλοσοφία της φύσης στην Αρχαία Ελλάδα. Για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, 2(47).

Μιχαηλίδης, Π., Κιμιώνης, Γ. & Χαραλαμπίδου, Φ. (2000). συμμετοχή των μαθητών σε δραστηριότητες περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης. Πρακτικά 3ου Πανελληνίου

Ντούβλη, Π. (1997). Καταγραφή γνώσεων, απόψεων και στάσεων των μαθητών της Α' Λυκείου, σε θέματα περιβάλλοντος. Μεταπτυχιακή εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Θεσσαλονίκη, Ελλάδα.

Νείλα, Ι. & Κώτσης, Κ. (2007). Οικολογική γνώση και φιλοπεριβαλλοντική στάση μαθητών και εκπαιδευτικών: αποτίμηση της ελληνικής πραγματικότητας, Πρακτικά 5ου Πανελληνίου Συνεδρίου Διδακτική των Φυσικών Επιστημών Και Νέες Τεχνολογίες στην Εκπαίδευση. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Φουσέκης, Ν., & Κουθούρης, Χ. (2009). Η Επίδραση ενός Προγράμματος Αγωγής Υπαίθρου σε Ατομικές & Ομαδικές δεξιότητες Συμμετεχόντων Μαθητών/τριών . Διοίκηση Αθλητισμού και Αναψυχής, 6(2), 34-49.

Κόνσολας Ε, Μ. Δ. (2006). Στάσεις μαθητών απέναντι στο περιβάλλον: Project στην κοιλάδα του Αίθωνα. 2ο Συνέδριο Σχολικών Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Αθήνα.

Ντούβλη Π. (1997). Καταγραφή γνώσεων, απόψεων και στάσεων των μαθητών της Α' Λυκείου, σε θέματα περιβάλλοντος. *Βιολογικό Τμήμα Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη.

Ρίζου, Γ. Μ. (2005). Ανάπτυξη περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος από τους μαθητές. Ο ρόλος της οικογένειας και του σχολείου. Αθήνα.

6. Παράρτημα

Τμήμα Δασολογίας,
Επιστημών Ξύλου & Σχεδιασμού

Διερεύνηση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης των μαθητών της Β/θμιας Εκπαίδευσης και των αντιλήψεών τους για τον οικοτουρισμό

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Πολυλειτουργική Διαχείριση Δασικών Οικοσυστημάτων & Βιο-
οικονομίας»**

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΕ ΕΡΕΥΝΑ

Ονομάζομαι Παπαστύλος Δημήτριος και είμαι φοιτητής στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) με τίτλο «Πολυλειτουργική Διαχείριση Δασικών Οικοσυστημάτων και Βιο-Οικονομία», του Τμήματος Δασολογίας Επιστημών Ξύλου & Σχεδιασμού του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Στα πλαίσια της εκπόνησης της διατριβής μου πραγματοποιώ μια έρευνα που έχει ως στόχο *τη Διερεύνηση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης των μαθητών της Β/θμιας Εκπαίδευσης και των αντιλήψεών τους για τον οικοτουρισμό.*

Το παρών ερωτηματολόγιο επιδιώκει να εξετάσει τις απόψεις των μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με τις απόψεις τους για το περιβάλλον και τις αντιλήψεις τους για τον οικοτουρισμό.

Σημειώνεται ότι το εν λόγω ΠΜΣ συμμορφώνεται με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (GDPR), σέβεται την ιδιωτικότητά σας και προστατεύει τα δεδομένα που μοιράζεστε μαζί μου. Δεσμεύομαι εκ των προτέρων ότι, όλα τα δεδομένα που συλλέγονται με αυτό το ερωτηματολόγιο θα αξιοποιηθούν με απόλυτη εχεμύθεια και τα αποτελέσματα θα χρησιμοποιηθούν μόνο για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας.

Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου γίνεται ανώνυμα. Δεν ζητούνται πληροφορίες ταυτοποίησης όπως όνομα ή ημερομηνία γέννησης και επιβεβαιώνουμε ότι η ανωνυμία σας διασφαλίζεται.

Επιλέγοντας να συνεχίσετε στο ερωτηματολόγιο δηλώνετε ότι γνωρίζετε τους σκοπούς της έρευνας και ότι συναινείτε για την συμμετοχή σας σε αυτή.

Θα ήταν πολύ σημαντικό να διαθέσετε 10' από τον πολύτιμο χρόνο σας για τη συμπλήρωσή του.

Σας ευχαριστώ πολύ εκ των προτέρων για τη συμμετοχή σας στην έρευνά μου.

Με εκτίμηση,

Παπαστύλος Δημήτριος

Email: mitsi14@outlook.com

Γενικές Πληροφορίες

1. Ηλικία:

A) 11-13 B) 14-15 Γ) 16-17 Δ) 18+

2. Φύλο:

A) Άνδρας B) Γυναίκα

3. Τάξη

A) Α'-Β' Γυμνασίου B) Γ' Γυμνασίου-Α' Λυκείου Γ) Β' Λυκείου- Γ' Λυκείου

4. Σχολική μονάδα

5. Επάγγελμα γονέων:

A. Ερωτήσεις για την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των μαθητών

**1. Ποιο από τα παρακάτω κοινωνικά προβλήματα εκτιμάτε ως πιο σημαντικό;
(Μία απάντηση)**

- α) οικονομικό β) υγειονομικό γ) περιβαλλοντικό δ) προσφυγικό
ε) ΔΓ/ΔΑ

2. Ποιο από τα παρακάτω πιστεύετε ότι περιλαμβάνει κυρίως την έννοια του περιβάλλοντος; (Μία απάντηση)

- α) Φύση β) Άνθρωπος γ) Κοινωνία δ) Πολιτισμός
ε) Οικονομία στ) Πολιτική ζ) Ότι μας περιβάλλει

**3. Ποιος πιστεύετε ότι είναι περισσότερο υπεύθυνος για την κατάσταση του περιβάλλοντος; (επιλέξτε τη βαθμολογία σας για κάθε παράγοντα ως εξής:
1=Καθόλου, 2 =Λίγο, 3 = Μέτρια, 4 = Αρκετά, 5 = Πολύ)**

α) εμείς οι πολίτες	1	2	3	4	5
β) το κράτος	1	2	3	4	5
γ) οι πολιτικοί	1	2	3	4	5

δ) οι βιομηχανίες	1	2	3	4	5
-------------------	---	---	---	---	---

4. Από πού αποκτήσατε τις περισσότερες περιβαλλοντικές σας γνώσεις;(επιλέξτε τη βαθμολογία σας για κάθε παράγοντα ως εξής: 1=Καθόλου, 2 =Λίγο, 3 = Μέτρια, 4 = Αρκετά, 5 = Πολύ)

α) σχολείο	1	2	3	4	5
------------	---	---	---	---	---

β) οικογένεια	1	2	3	4	5
---------------	---	---	---	---	---

γ) ΜΜΕ	1	2	3	4	5
--------	---	---	---	---	---

δ) βιβλία	1	2	3	4	5
-----------	---	---	---	---	---

ε) διαδίκτυο	1	2	3	4	5
--------------	---	---	---	---	---

στ) άλλο	1	2	3	4	5
----------	---	---	---	---	---

5. Ποιες από τις 3 καθημερινές κινήσεις θα μπορούσατε να κάνετε ώστε να συμβάλλετε στην προστασία του περιβάλλοντος.(επιλέξτε τη βαθμολογία σας για κάθε παράγοντα ως εξής: 1=Καθόλου, 2 =Λίγο, 3 = Μέτρια, 4 = Αρκετά, 5 = Πολύ)

α) ανακύκλωση υλικών	1	2	3	4	5
----------------------	---	---	---	---	---

β) χρήση ποδηλάτου	1	2	3	4	5
--------------------	---	---	---	---	---

γ) αγορά φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντων	1	2	3	4	5
---	---	---	---	---	---

6. Συμμετέχετε τον τελευταίο χρόνο σε δραστηριότητες για την ανακύκλωση υλικών;

α) ναι β) όχι

7. Αν ναι, πού;

α) στο σπίτι β) στο σχολείο

8. Η εκπαίδευση είναι σημαντική στην ανάπτυξη της περιβαλλοντική συνείδησης; (Μία απάντηση)

- ☐ Διαφωνώ έντονα
- ☐ Διαφωνώ
- ☐ Ούτε συμφωνώ, Ούτε Διαφωνώ
- ☐ Συμφωνώ
- ☐ Συμφωνώ απόλυτα

9. Στο σχολείο σας, διδάσκεστε μαθήματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης;

- α) ναι β) όχι

10. Αν ναι, η Περιβαλλοντική Εκπαίδευσή σας κάθε πότε διδάσκεται;

- α) Κάθε μέρα β) Κάθε εβδομάδα γ) Μια φορά το μήνα δ) Μια φορά τον χρόνο

11. Τα σχολεία πρέπει να εφαρμόζουν τη Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. (Μία απάντηση)

- ☐ Διαφωνώ έντονα
- ☐ Διαφωνώ
- ☐ Ούτε συμφωνώ, Ούτε Διαφωνώ
- ☐ Συμφωνώ
- ☐ Συμφωνώ απόλυτα

12. Ακολουθούν ορισμένα περιβαλλοντικά προβλήματα. Τα γνωρίζετε; (επιλέξτε τη βαθμολογία σας για κάθε παράγοντα ως εξής: 1=Καθόλου, 2 =Λίγο, 3 = Μέτρια, 4 = Αρκετά, 5 = Πολύ)

• Τρύπα του Όζοντος	1	2	3	4	5
• Μόλυνση του νερού	1	2	3	4	5

• Φαινόμενο του Θερμοκηπίου	1	2	3	4	5
• Κλιματική Αλλαγή	1	2	3	4	5
• Ατμοσφαιρική Ρύπανση	1	2	3	4	5
• Αποδάσωση	1	2	3	4	5

13. Ποια από αυτά τα περιβαλλοντικά προβλήματα θεωρείτε είναι σημαντικότερα; (επιλέξτε τη βαθμολογία σας για κάθε παράγοντα ως εξής: 1=Καθόλου, 2 =Λίγο, 3 = Μέτρια, 4 = Αρκετά, 5 = Πολύ)

• Τρύπα του Όζοντος	1	2	3	4	5
• Μόλυνση του νερού	1	2	3	4	5
• Φαινόμενο του Θερμοκηπίου	1	2	3	4	5
• Κλιματική Αλλαγή	1	2	3	4	5
• Ατμοσφαιρική Ρύπανση	1	2	3	4	5
• Αποδάσωση	1	2	3	4	5

14. Στη καθημερινότητά σας, παίζει καθοριστικό ρόλο το περιβάλλον στις επιλογές σας;

α) ναι β) όχι γ) ίσως

15. Θα δεχόσασταν τη μείωση κάποιων ανέσεων σας για να συμβάλλετε στη προστασία του περιβάλλοντος;

α) ναι β) όχι γ) ίσως

16. Πόσο επιπλέον θα ήσασταν διατεθειμένοι να πληρώσετε για την προστασία του περιβάλλοντος σε μορφή φόρων;

- α) 0€ β) 1-20€ γ) 20€+

17. Θα προτιμούσατε να αγοράσετε ένα προϊόν που παρασκευάζεται με τρόπο φιλικό προς το περιβάλλον ή θα προτιμούσατε ένα μη φιλικό;

- α) μη φιλικό β) φιλικό

18. Ποιο από τα παρακάτω απορρίμματα βλάπτει περισσότερο τους θαλάσσιους οργανισμούς κατά την γνώμη σας; (επιλέξτε τη βαθμολογία σας για κάθε παράγοντα ως εξής: 1=Καθόλου, 2 =Λίγο, 3 = Μέτρια, 4 = Αρκετά, 5 = Πολύ)

α) πλαστικές σακούλες	1	2	3	4	5
β) κουτάκια αναψυκτικών	1	2	3	4	5
γ) χαρτόκουτα γάλακτος	1	2	3	4	5
δ) γυάλινα μπουκάλια	1	2	3	4	5

19. Ποιο πιστεύετε ότι είναι ένα από τα κυριότερα αίτια ρύπανσης των θαλασσών; (επιλέξτε τη βαθμολογία σας για κάθε παράγοντα ως εξής: 1=Καθόλου, 2 =Λίγο, 3 = Μέτρια, 4 = Αρκετά, 5 = Πολύ)

α) ναυάγια πλοίων	1	2	3	4	5
β) πετρελαιοκηλίδες	1	2	3	4	5
γ) πλαστικά	1	2	3	4	5

δ) τσουνάμι	1	2	3	4	5
ε) βιομηχανικά απόβλητα	1	2	3	4	5
στ) λύματα οικισμών	1	2	3	4	5

20. Ποιες από τις συνήθειες σας θα αλλάζατε προκειμένου να συμβάλλετε στην μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης; (επιλέξτε τη βαθμολογία σας για κάθε παράγοντα ως εξής: 1=Καθόλου, 2 =Λίγο, 3 = Μέτρια, 4 = Αρκετά, 5 = Πολύ)

α) δεν θα άλλαζα τις συνήθειες μου	1	2	3	4
<input type="text" value="5"/>				
β) θα αγόραζα μόνο εγχώρια προϊόντα και όχι εισαγόμενα	1	2	3	4
<input type="text" value="5"/>				
γ) θα χρησιμοποιούσα πιο συχνά το ποδήλατο	1	2	3	4
<input type="text" value="5"/>				
δ) θα χρησιμοποιούσα πιο συχνά μέσα μαζικής μεταφοράς	1	2	3	4
<input type="text" value="5"/>				

B. Ερωτήσεις για τις γνώσεις και αντιλήψεις των μαθητών για τον Οικοτουρισμό

1. Πόσο συχνά έρχεστε σε επαφή με το φυσικό περιβάλλον;

- α) Καθημερινά β) Μια φορά την εβδομάδα γ) Μια φορά τον μήνα
δ) Μια φορά τον χρόνο

2. Πόσες μέρες εκπαιδευτικών εκδρομών κάνατε στο φυσικό περιβάλλον τον τελευταίο χρόνο με το σχολείο;

- α) 1-2 β) 3-4 γ) 5+

3. Σε τι περιβάλλον έγιναν οι εκπαιδευτικές εκδρομές με βάση τη συχνότητα; (Σημειώστε από το 1 έως το 6, όπου 1 το περισσότερο συχνό και 6 το λιγότερο συχνό)

α) βουνό	1	2	3	4	5
β) θάλασσα	1	2	3	4	5
γ) ύπαιθρος (γενικά)	1	2	3	4	5
δ) δάσος	1	2	3	4	5
ε) λίμνη	1	2	3	4	5
στ) λιβάδι	1	2	3	4	5

4. Ποια εποχή/περίοδο έγιναν οι εκπαιδευτικές εκδρομές; (Σημειώστε από το 1 έως το 4, όπου 1 το περισσότερο συχνό και 4 το λιγότερο συχνό)

α) χειμώνα	1	2	3	4
β) άνοιξη	1	2	3	4
γ) καλοκαίρι	1	2	3	4
δ) φθινόπωρο	1	2	3	4

5. Πόσες μέρες εκδρομών κάνατε στο φυσικό περιβάλλον τον τελευταίο χρόνο με την οικογένειά σας;

α) 1-2 β) 3-4 γ) 5+

6. Ποια εποχή/περίοδο έγιναν οι οικογενειακές ή φιλικές εκδρομές; (Σημειώστε από το 1 έως το 4, όπου 1 το περισσότερο συχνό και 4 το λιγότερο συχνό)

α) χειμώνα	1	2	3	4
β) άνοιξη	1	2	3	4
γ) καλοκαίρι	1	2	3	4
δ) φθινόπωρο	1	2	3	4

7. Οι εκδρομές στη φύση σας βοήθησαν να αναθεωρήσετε τη στάση σας για την φύση;

α) ναι β) όχι γ) ίσως

Ε) τουρισμός σχετιζόμενος με την πολιτιστική κληρονομιά	1	2	3	4
---	---	---	---	---

	5
--	---

14. Ποια από τα παρακάτω θα είχατε ως κίνητρο ώστε να συμμετάσχετε σε οικοτουριστικές δραστηριότητες; (επιλέξτε τη βαθμολογία σας για κάθε παράγοντα ως εξής: 1=Καθόλου, 2 =Λίγο, 3 = Μέτρια, 4 = Αρκετά, 5 = Πολύ)

α) χαλάρωση	1	2	3	4	5
-------------	---	---	---	---	---

β) ψυχαγωγία	1	2	3	4	5
--------------	---	---	---	---	---

γ) δραστηριότητες στη φύση	1	2	3	4	5
----------------------------	---	---	---	---	---

ε) απόκτηση νέων γνώσεων	1	2	3	4	5
--------------------------	---	---	---	---	---

15. Γνωρίζετε τις διαφορές ανάμεσα στον (μαζικό) τουρισμό και τον οικοτουρισμό;

α) ναι β) όχι

16. Ο οικοτουρισμός μπορεί να συμβάλει στην κατανόησης κουλτούρας μιας τοπικής κοινωνίας; (Μία απάντηση)

α) ναι β) όχι γ) ίσως δ) ΔΓ/ΔΑ

17. Ο οικοτουρισμός μπορεί να βοηθήσει να κατανοήσουμε τις λειτουργίες του φυσικού περιβάλλοντος; (Μία απάντηση)

α) ναι β) όχι γ) ίσως δ) ΔΓ/ΔΑ

18. Μπορεί ο οικοτουρισμός να συμβάλει στη διαμόρφωση οικολογικών (πιο φιλικών προς το φυσικό περιβάλλον) στάσεων; (Μία απάντηση)

α) ναι β) όχι γ) ίσως δ) ΔΓ/ΔΑ

19. Μπορούν να κατανοηθούν καλύτερα τα περιβαλλοντικά προβλήματα μέσω του οικοτουρισμού; (Μία απάντηση)

α) ναι β) όχι γ) ίσως δ) ΔΓ/ΔΑ

20. Είναι δυνατόν μια οικοτουριστική δραστηριότητα να συνδυαστεί με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος; (Μία απάντηση)

α) ναι

β) όχι

γ) ίσως

δ) ΔΓ/ΔΑ

21. Με ποιους τρόπους θα μπορούσε ο οικοτουρισμός να συνδυαστεί με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος; (επιλέξτε τη βαθμολογία σας για κάθε παράγοντα ως εξής: 1=Καθόλου, 2 =Λίγο, 3 = Μέτρια, 4 = Αρκετά, 5 = Πολύ)

α) Αναδάσωση	1	2	3	4	5
β) καθαρισμός – συλλογή απορριμμάτων	1	2	3	4	5
γ) σήμανση μονοπατιών	1	2	3	4	5
δ) όλα τα παραπάνω	1	2	3	4	5